

భగవద్గీత

విచారణ

గీతా మాధుర్యం

సదాశివ సమారంభాం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజీ

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

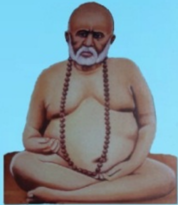

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

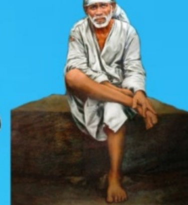
అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు అరబిందో

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

నన్ను "నేను" చేరుకోవటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి. కనుక తమవంతుగా భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్ధం మహానుభావులైన **గీతా దీక్ష** వెబ్ సైట్ వారు ఉచితంగా విలువైన గ్రంధాలను ఆన్ లైన్ ద్వారా eBOOK(PDF) రూపంలో అందిస్తున్నారు. వారు చేస్తున్న జ్ఞాన యజ్ఞానికి సాయి రామ్ కూడా తమవంతుగా సహాయం చేసే కార్యక్రమంలో భాగంగా వారి గ్రంధాలను సాయి రామ్ ద్వారా కూడా అందచేస్తున్నాము, ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం చేసిన ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in),మైక్రోసాఫ్ట్ సైట్(http://www.microsoft.com) వారికి కూడా మేము ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) **గీతా దీక్ష** వారి వెబ్ సైట్: http://www.geetadeeksha.com
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com
సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement
సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంద వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము.

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్ధం ఉచితంగా eBook రూపంలో **గీతా దీక్ష** వెబ్ సైట్ వారు అందించటం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు వారికి గలవు,కనుక వారిని సంప్రదించగలరు.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయి నాథ పాద సమర్పణమస్తు *

గీతా దీక్ష వారి వెబ్ సైట్:

http://www.geetadeeksha.com

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

గీతా మాధుర్యం

శ్రీమద్భగవద్గీత

సంక్షిప్త సంకలనం
(ఎన్నుకోబడిన శ్లోకాలకు పద్య, తాత్పర్యం)

సంకలనం, రచన
అమరవాది సుబ్రహ్మణ్యదీక్షితులు,
M.Tech.

సతీ సమేత అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

Address :

Flat No.5; Plot 61,

Siddardha Apartments,

Siddardha Nagar,

Hyderabad - 500 038, A.P, India

E-Mail : deekshitulu_a@yhaoo.com

Mobile : 9393021360

Website: http://www.geetadeeksha.com/

శ్రీకృష్ణ పరబ్రహ్మణేనమః

శుభమస్తు అవిఘ్నమస్తు

గీతా మాధుర్యం

శ్రీమద్భగవద్గీత

సంక్షిప్త సంకలనం

(ఎన్నుకోబడిన శ్లోకాలకు పద్య, తాత్పర్యములు)

సంకలనం, రచన :

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్యదీక్షితులు,

M.Tech.

ముందుమాట

శ్రీకృష్ణపరమాత్మ కృపా కటాక్ష వీక్షణం నాపై గలిగి తెలుగు పాండిత్యం ఏమాత్రం లేని నేను క్రీ.శ. 2000 వ సంవత్సరంలో శ్రీమత్ భగవద్గీతను తెలుగు పద్య గద్య రచనగా వ్రాయగలిగాను. చుండి సుందర రామయ్యగారి ఆశీస్సులు ప్రోత్సాహంతో దాన్ని ముద్రణ కూడా చేయించగలిగాను.

కాల ప్రవాహంలో మా గురువుగారు కీర్తిశేషులయ్యాక ఎప్పుడో 2001 లో నేను అనుకున్న ఈ గీతా మాధుర్యం ఎవరికీ దాని తీపి చూపించకుండా పుస్తకాల అడుగున ఉండి పోయింది. ఈరోజు మళ్ళీ ఆ పరమాత్మ సంకల్పంతో **www.geetadeeksha.com** ద్వారా మీముందు ఉంది.

దీనిని ఇంటర్నెట్ ద్వారా అభిరుచి వున్న అందరికీ అందించాలని ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. నా ప్రయత్నం శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ విజయవంతం చేస్తాడని ఆశిస్తున్నాను.

శ్లోకభావం యథాతథంగా రావటం కోసం పద్యాలు చాలా వరకు ఉపజాతులు సీస పద్యం, తేటగీతులు, ఆటవెలదులు (సీ॥, తే॥, ఆ॥వె॥) ఎన్నుకొన్నాను. కొన్ని చోట్ల వృత్తములు, ఉత్పలమాల, కందము, చంపకమాల, మత్తేభము, శార్దూలము (ఉ॥, కం॥, చం॥, మ॥, శా॥) ఎన్నుకొన్నాను. శ్లోకభావం పద్యరూపేణా తృప్తి కలిగించని చోట నిస్సంకోచంగా వచనం వాడాను. భావం ఇంకా విపులీకరించాల్సిన చోట "వ్యాఖ్య" అని వచనంలో చెప్పాను. పద్యములకు వాడిన భాష వాడుక భాష కావడంవల్లనూ, పదముల కూర్పు అన్వయించుకోవాల్సిన అవసరం లేకుండా చదువుతూనే అర్థం కావడంకోసం సంధులను విడదీసి వ్రాయడం జరిగింది. అలాగే అ, ఇ, ఎ, ఒ, లతో పదములను తేలికగా అయ్యేటందుకు యకారంలేకుండా వాడాను. ఇది నా ప్రథమ ప్రయత్నం కావడంవల్ల రసస్ఫూర్తి లోపానికి, వ్యాకరణదోషాలకు నిందించక క్షమించి పెద్దలు ఆశీర్వదిస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

అథ ధ్యానమ్

1. ఓం పార్థాయ ప్రతిబోధితాం భగవతా నారాయణేన స్వయం
   వ్యాసేన గ్రథితాం పురాణమునినా మధ్యే మహాభారతమ్।
   అద్వైతామృతవర్షిణీం భగవతీ మష్టాదశాధ్యాయినీ-
   మమ్బ త్వామనుసందధామి భగవద్గీతే భవద్వేషిణీమ్॥
2. నమోఽస్తుతే వ్యాస విశాల బుద్ధే ఫుల్లారవిన్దాయతపత్రనేత్ర।
   యేన త్వయా భారతతైలపూర్ణః ప్రజ్వాలితో జ్ఞానమయః ప్రదీపః॥
3. ప్రసన్నపారిజాతాయ తోత్రవేత్రైకపాణయే ।
   జ్ఞానముద్రాయ కృష్ణాయ గీతామృతదుహే నమః ॥
4. సర్వోపనిషదోగావో దోగ్ధా గోపాల నందనః।
   పార్థో వత్సః సుధీర్భోక్తా దుగ్ధం గీతామృతం మహత్ ॥
5. వసుదేవసుతం దేవం కంసచాణూరమర్దనమ్ ।
   దేవకీ పరమానందం కృష్ణం వన్దే జగద్గురుమ్ ॥
6. మూకం కరోతి వాచాలం పంగుం లంఘయతే గిరిమ్।
   యత్కృ పా తమహం వన్దే పరమానన్దమాధవమ్ ॥
7. యం బ్రహ్మ వరుణేన్ద్రరుద్రమరుతః స్తున్వన్తి దివ్యైః స్తవైః
   వేదైః సాంగపదక్రమోపనిషదై ర్గాయన్తి యం సామగాః ।
   ధ్యానావస్థితతద్గతేన మనసా పశ్యన్తి యం యోగినో
   యస్యాన్తం న విదుః సురాసురగణా దేవాయ తస్మై నమః॥

కృతాజ్ఞతా సుమాంజలి

శా॥ శ్రీలక్ష్మీసతి అల్కపూని విడగా సీమాటియౌ భార్యతో
ఏలా బాధలటంచు నీవు భువిలో ఈతీరునన్ నిల్చి ఓ
లీలా మానుష విగ్రహా! నరులలో లీలన్ స్వయం బుందుచున్
నాలావున్ కడుపెంచు వేంకటపతీ నాపాలి సంరక్షకా!

మ॥ కలరే అన్యులు నిన్ను మించి ఇలలో కష్టంబులన్ తీర్పగన్,
కలరే వేల్పులు ఇంతలో వరములన్ కారుణ్యమే చూపి ఈ
గలరే మూడు జగాల, వేంకటపతీ! కాకున్న నా బోటికిన్
కలనన్ సాధ్యమె గీతలన్ తెలుగులో కట్టంగ నాశక్యమే.

ఉ॥ కుంటిని కాక బ్రోచితివి, కోరిన కోర్కెలు తీర్చినావు, పూ
వింటిని దాల్చువాని పిత! వైద్యుల నందర నీవుదూరి నా
కంటిన రోగముల్ నయము గా నొనరించితివయ్య, గీత నా
వెంటనెయుండి దిద్దితివి వీడక సుందర రామ చుండివై.

చం॥ చదివిన దేమి? చేసినవి చాకిరు లేమి? ముకుంద! నేడునా
ఉదరమునింపగన్ మిగుల ఓర్పున చేసెడి వృత్తి ఏమి? నే
పదములు పద్యముల్ కవిత పట్టుదలన్ యిటు వ్రాయుటేమి? నా
మదిని నివాసమై అమరవాదిని దీక్షితు బ్రోచుటన్ ప్రభూ!

కం॥ పలికితి భగవద్గీతను
పలికించెడివాడు కృష్ణ పరమాత్ముండై
ఫలమాస వీడి వ్రాసితి
అలవేంకటనాధుకిద్ది అంకిత మిడుదున్.

శ్రీగీతా మాహాత్మ్యం

ధరోవాచ:–
భగవన్ పరమేశాన భక్తిరవ్యభిచారిణీ।
ప్రారబ్ధం భుజ్యమానస్య కథం భవతి హే ప్రభో॥
శ్రీ విష్ణు రువాచ :–
ప్రారబ్ధం భుజ్యమానోఽపి గీతాభ్యాసరతస్సదా।
సముక్త స్స సుఖీ లోకే కర్మణా నోపలిప్యతే ॥
మహాపాపాది పాపాని గీతాధ్యానం కరోతి చేత్ ।
క్వచిత్ స్పర్శం న కుర్వన్తి నలినీదళ మంభసా ॥
గీతాయాః పుస్తకం యత్ర యత్ర పాఠః ప్రవర్తతే ।
తత్ర సర్వాణి తీర్థాని ప్రయాగాదీని తత్రవై ॥
సర్వే దేవాశ్చ ఋషయో యోగినః పన్నగాశ్చ యే ।
గోపాలా గోపికా వాఽపి నారదోద్ధవ పార్షదైః।
సహాయో జాయతే శీఘ్రం యత్ర గీతా ప్రవర్తతే॥

యత్ర గీతా విచారశ్చ పఠనం పాఠనం శ్రుతమ్।
తత్రాహం నిశ్చితం పృథ్వి నివసామి సదైవ హి॥
గీతా శ్రయోఽహం తిష్ఠామి గీతా మే చోత్తమం గృహమ్।
గీతాజ్ఞాన ముపాశ్రిత్య త్రీన్‌లోకాన్ పాలయామ్యహం॥
గీతా మే పరమా విద్యా బ్రహ్మరూపా న సంశయః।
అర్ధమాత్రాక్షరా నిత్యా స్వనిర్వాచ్య పదాత్మికా ॥
చిదానందేన కృష్ణేన ప్రోక్తా స్వముఖతోఽర్జునమ్।
వేదత్రయీ పరానందా తత్త్వార్థ జ్ఞానమంజసా ॥
యోఽష్టాదశ జపే న్నిత్యం నరో నిశ్చలమానసః।
జ్ఞానసిద్ధిం స లభతే తతో యాతి పరం పదమ్ ॥
పాఠేఽసమర్థస్సంపూర్ణే తదర్ధం పాఠమాచరేత్।
తదా గోదానజం పుణ్యం లభతే నాత్ర సంశయః ॥
త్రిభాగం పఠమానస్తు గంగా స్నానఫలం లభేత్।
షడంశం జపమానస్తు సోమయాగఫలం లభేత్ ॥

ఏకాధ్యాయంతు యో నిత్యం పఠతే భక్తి సంయుతః।
రుద్రలోక మవాప్నోతి గణోభూత్వా వసేచ్చిరమ్ ॥
అధ్యాయ శ్లోకపాదం వా నిత్యం యః పఠతే నరః।
సయాతి నరతాం యావన్మనుకాలం వసుంధరే॥
గీతాయాః శ్లోక దశకం సప్త పంచ చతుష్టయమ్ ।
ద్వౌత్రీనేకం తదర్ధంవా శ్లోకానాం యః పఠేన్నరః॥
చన్ద్రలోక మవాప్నోతి వర్షాణామయుతం ధ్రువం ।
గీతాపాఠ సమాయుక్తో మృతో మానుషతాం వ్రజేత్॥
గీత్యాభ్యాసం పునః కృత్వా లభతే ముక్తి ముత్తమాం ।
గీతేత్యుచ్చారసంయుక్తో మ్రియమాణో గతిం లభేత్ ॥
గీతార్థ శ్రవణాసక్తో మహాపాపయుతోఽపి వా।
వైకుంఠం సమవాప్నోతి విష్ణునా సహ మోదతే॥
గీతార్థం ధ్యాయతే నిత్యం కృత్వా కర్మాణి భూరిశః।
జీవన్ముక్త స్స విజ్ఞేయో దేహాన్తే పరమం పదమ్ ॥
గీతామాశ్రిత్య బహవో భూభుజో జనకాదయః।

నిర్ధూతకల్మషా లోకే గీతా యాతాః పరం పదమ్॥
గీతాయాః పఠనం కృత్వా మాహాత్మ్యం నైవ యః పఠేత్।
వృథాపాఠో భవేత్తస్య శ్రమ ఏవ హ్యుదాహృతః॥
ఏతన్మాహాత్మ్య సంయుక్తం గీతాభ్యాసం కరోతి యః॥
స తత్ఫల మవాప్నోతి దుర్లభాం గతి మాప్నుయాత్॥
సూత ఉవాచ :
మాహాత్మ్యమేతద్గీతాయా మయా ప్రోక్తం సనాతనం ।
గీతాన్తే చ పఠేద్యస్తు యదుక్తం తత్ఫలం లభేత్ ॥

గీతా మాహాత్మ్యము

భూదేవి విష్ణుమూర్తిని "ప్రభూ! ప్రారబ్ధం అనుభవించే వాడికి అనన్య భక్తి ఎలా కలుగుతుంది" అని అడుగుతుంది.

దానికి విష్ణుమూర్తి ఇలా అన్నాడు. "ఓ భూదేవీ అనన్యభక్తి కలగాలంటే గీతను అభ్యసించవలెను. అట్లు గీతను అభ్యసించినవాడు ముక్తి పొంది సుఖపడి కర్మ బద్ధుడు కాడు తామరాకు నీటిని అంటనట్లు వానికి పాపములంటవు. గీత ఉన్నచోట, గీతా పఠనము జరిగేచోట, ప్రయాగ వంటి తీర్థములన్నీ ఉంటాయి. సర్వదేవతలు, ఋషులు, యోగులు, గోపాలురు, గోపికలు, భాగవతులు వచ్చి తోడ్పడుతారు. గీతను చర్చించటం, చదవటం, బోధించటం, వినటం జరిగే చోట నేను సదా నివసిస్తుంటాను. నా ఆశ్రయము, ఉత్తమ నివాసము ఆ గీతాశాస్త్రము. గీతా జ్ఞానముతోనే నేను లోకాలను పాలిస్తున్నాను. ఈ గీత నాశరహితము, శాశ్వతము,

వర్ణనాతీతం, బ్రహ్మస్వరూపం, అర్ధమాత్రా స్వరూపం. ఇందులో సందేహం లేదు. శ్రీకృష్ణుడు పార్థునికి స్వయంగా చెప్పిన ఈ గీత త్రివేదముల సారం, తత్త్వజ్ఞాన మివ్వగలిగినది.

ఈ గీతను నిర్మలమైన మనస్సుతో ప్రతి నిత్యం పదునెనిమిది అధ్యాయాలు పారాయణం చేసేవాడు జ్ఞానసిద్ధి, ఆ పిదప పరమపదము పొందుతాడు. దీనిని పూర్తిగా చదువలేనివారు సగం చదివితే గోదాన ఫల ప్రాప్తులవుతారు. మూడవభాగం చదివిన గంగాస్నాన ఫలం, ఆరోభాగం చదివిన సోయమాగ ఫలం, ఒక్క అధ్యాయం చదివిన రుద్రలోక ప్రాప్తి లభిస్తాయి.

1

శ్రీమద్భగవద్గీత

ఒకటవ అధ్యాయము

అర్జున విషాద యోగము

1. ధృతరాష్ట్ర ఉవాచ
ధర్మక్షేత్రే కురుక్షేత్రే సమవేతా యుయుత్సవః।
మామకాః పాండవాశ్చైవ కిమకుర్వత సంజయ ॥

ఆ॥వె॥ ధర్మక్షేత్రమయిన ధరం గురుక్షేత్రాన
నాదు సుతులు పాండునందనులును
ధర్మ యుద్ధమునకు తరలిరి సంజయా!
చేసిరేమి తెలుపు చేరి అచట.

తా॥ ఓ సంజయా! ధర్మానికి నిలయమైన కురుక్షేత్రంలో యుద్ధము చేయుటకై సిద్ధమయిన నా పుత్రులు పాండు కుమారులు ఏమి చేశారు?

11. అయనేషు చ సర్వేషు యథాభాగమవస్థితాః ।
భీష్మమేవాభిరక్షంతు భవంతః సర్వ ఏవ హి ॥

12. తస్య సంజనయన్హర్షం కురువృద్ధః పితామహః।
సింహనాదం వినద్యోచ్చైః శంఖం దధ్మౌ ప్రతాపవాన్॥

13. తతః శంఖాశ్చ భేర్యశ్చ పణవానకగోముఖాః ।
సహసైవాభ్యహన్యంత స శబ్దస్తుములోఽభవత్ ॥

వ॥ ఆటుపిమ్మట ఆ ధ్వనితోపాటు ఇతరుల శంఖములు, నగారాలు, తప్పెటలు, మృదంగములు, గోముఖ వాద్యములు మొదలుగునవి ఒక్కసారిగా మ్రోగినవి. ఆ శబ్దములచే దిక్కులు పిక్కటిల్లెను.

తా॥ మన సేవ భీష్ముని రక్షణలో యున్నది. ఇట్టి సేనని, భీష్ముని భీముడు రక్షించుచున్న పాండవసేన నుండి కాపాడుట మన కర్తవ్యము. దుర్యోధనుడిట్లనుట విని భీష్ముడు సంతోషించి భయంకరంగా తన శంఖము నూదెను. ఆ కౌరవసేన దిక్కులు పిక్కటిల్లునట్లు ధ్వని చేసింది.

26. తత్రాపశ్యత్ స్థితాన్పార్థః పితౄనథ పితామహాన్ ।
ఆచార్యాన్మాతులాన్భ్రాతౄన్పుత్రాన్పౌత్రాన్సఖీంస్తథా॥

27. శ్వశురాన్ సుహృదశ్చైవ సేనయో రుభయోరపి॥
తాన్సమీక్ష్య స కౌంతేయః సర్వాన్బంధూనవస్థితాన్॥

28. కృపయా పరయావిష్టో విషీదన్నిదమబ్రవీత్ ।

చం॥ ఇరువురి సేనలో కలుగు ఇష్టుల తాతల మేనమామలన్,
వరుసలనున్న మామలను, వారల బందుగు లన్నదమ్ములన్,
గురువుల పౌత్రులన్ సుతుల కూరిమి మిత్రుల చూచి యత్తరిన్
పరవశుడయ్యె దుఃఖమున పార్థుడు కన్నుల నీరు క్రమ్మగన్.

తా॥ అప్పుడు అర్జునుడు రెండు సేనలలోనూ కల తన తండ్రులు, తాతలు, మేనమామలు, సోదరులు, పుత్రులు పౌత్రులు వంటి వరుస అయిన వారిని గురువులనూ, మిత్రులను చూశాడు. వెంటనే దయకలిగి దుఃఖిస్తూ విశేషముగా కృప, విషాదములతో పరవశుడయి కంటనీరు కారుస్తూ ఉండిపోయాడు.

35. ఏతాన్న హంతుమిచ్ఛామి ఘ్నతోఽపి మధుసూదన ।
అపి త్రైలోక్యరాజ్యస్య హేతోః కిం ను మహీకృతే ॥

ఉ॥ **చంపిన చంపుగాక నను సంగరమందున కృష్ణ! వారు నే**
చంపగలేను బందుగుల చక్కగ పొందియు మూడు లోకముల్
చంపగ జాల గల్గుదునె చంచల రాజ్య సుఖమ్ము కోసమై,
చంపిన పొందువైభవము సంతసమాయది దైత్యమర్దనా!

తా॥ **ఓ కృష్ణా! వాళ్ళు నన్ను చంపితే చంపనీ. ముల్లోకములను ఏలే అవకాశం వచ్చినాకూడా నావాళ్లను నేనెలా చంపగలను? అందులోనూ చంచలమూ, అశాశ్వతమైన ఈ రాజ్యంకోసం నా బంధువులను చంపగలనా?**

36. నిహత్య ధార్తరాష్ట్రాన్నః కా ప్రీతిః స్యాజ్జనార్దన ।
పాపమేవాశ్రయేదస్మాన్హత్వైతానాతతాయినః ॥

37. తస్మాన్నార్హావయం హన్తుం ధార్తరాష్ట్రాన్స్వబాంధవాన్।
స్వజనం హి కథం హత్వా సుఖినః స్యామ మాధవ ॥

కం॥ **చంపిన నీ పాపాత్ముల**
ఇంపగునా, పాపమగును, ఏదేమైనన్
చంపుట తగునే స్వజనుల,
చంపిన సుఖమౌనె మనకు జగతిని కృష్ణా !

తా॥ **ఓ కృష్ణా! నేను పాపాత్ములను చంపినంత మాత్రాన పుణ్యం కలుగుతుందా పాపం కలుగదా స్వజనులను చంపుట పాపము కాదా. మనలను చంపినచో కౌరవులకూ పాతకమే కదా?**

2

రెండవ అధ్యాయము
అర్జున విషాద యోగము

11. శ్రీభగవానువాచ
అశోచ్యానన్వశోచస్త్వం ప్రజ్ఞావాదాంశ్చ భాషసే ।
గతాసూనగతాసూంశ్చ నానుశోచన్తి పండితాః ॥

కం॥ **పగవారలకై ఈవిధి**
వగవంగానేలనయ్య! వ్యర్థులకొరకై
వగవరు వివేకు లెపుడీ
పగిదిని మృతికిన్ కిరీటి! బ్రతుకునకైనన్

తా॥ **ఓ అర్జునా దుఃఖించనవసరంలేని వారికోసం దుఃఖిస్తున్నావు. పైగా వివేకిలా మాట్లాడుతున్నావు. వివేకం ఉన్నవారెవరయినా జీవించి ఉన్నవారికోసం, చనిపోయిన వారికోసం మిక్కిలి దుఃఖించరు.**

13. దేహినోఽస్మిన్ యథా దేహే కౌమారం యౌవనం జరా।
తథా దేహాంతరప్రాప్తిర్ధీరస్తత్ర న ముహ్యతి ॥

ఉ॥ **మానుము దుఃఖమీపగిది మాన్యత కాదిది నీకు అర్జునా!**
మేనికె కల్గనీ దశలు మేలుగ బాల్యము
యౌవనంముదిన్, తానును జీవుడట్లె యిల దాల్చును
నూతన దేహమందుచే కానరు దుఃఖమేపగిది
గౌరవనీయులు జ్ఞానులీభువిన్.

తా॥ **ఓ అర్జునా! ఇది సరియైన పనికాదు. దుఃఖము మానుము. బాల్యము, యౌవనము, ముసలితనము మొదలైన దశలు ఈ శరీరమునకే కల్గును. కానీ ఈ దేహముననున్న జీవుడు మరణానంతరము ఇంకొక కొత్త శరీరం ధరిస్తాడు. మరణం శరీరానికే కావున ధీరులైన కారణ జన్ములు మరణం కోసం దుఃఖించరు.**

16. నాసతో విద్యతే భావో నాభావో విద్యతే సతః ।
ఉభయోరపి దృష్టోఽన్తస్త్వనయోస్తత్త్వదర్శిభిః ॥

17. అవినాశి తు తద్విద్ధి యేన సర్వమిదం తతమ్ ।
వినాశమవ్యయస్యాస్య న కశ్చిత్ కర్తుమర్హతి ॥

ఉ॥ లేనిది ఉండదేటికిని, లేకనెయుండదు ఉన్నదెన్నడున్,
దీని నెరుంగ జాలుదురు ధీరతగల్గిన తత్త్వజ్ఞానులే,
పూనిక నిండియున్నదిల పూర్తిగ బ్రహ్మము విశ్వమంతయున్,
దానిని నాశమంతమవుదానిగ చేయగలేరు ఎవ్వరున్.

తా॥ లేనిది ఎప్పటికీ ఉండదు. ఉన్నది ఎప్పటికీ లేకపోదు. ఈ రెంటిని నిర్ణయించేది తత్త్వజ్ఞులే. ఈ విశ్వమంతా వ్యాపించి ఉన్న ఆత్మ నాశనం లేనిది. దానినెవరూ అంతం చేయలేరు.

18. అంతవంత ఇమే దేహా నిత్యస్యోక్తాశ్శరీరిణః ।
అనాశినోఽప్రమేయస్య తస్మాద్యుధ్యస్వ భారత ॥

19. య ఏనం వేత్తి హన్తారం యశ్చైనం మన్యతే హతమ్ ।
ఉభౌ తౌ న విజానీతో నాయం హంతి న హన్యతే ॥

ఉ॥ ఆత్మయె శాశ్వతంబగును, అయ్యెడు నాశము ఈశరీరమే,
ఆత్మయె అప్రమేయమగు, ఆలము చేయుట ఒప్పు నీకిలన్
ఆత్మకు చావుయున్నదని ఆత్మయు చంపెడునట్టిదానిగన్
ఆత్మను ఈవిధిన్ తలచునందరు మూర్ఖులె
పాండునందనా!

తా॥ ఓ అర్జునా! నాశనంలేని ఆత్మకు ఈ శరీరాలు శాశ్వతం కావు. ఆత్మ ఒక్కటే నిత్యం. కనుక యుద్ధం చేయటమే నీకు తగినపని. ఈ ఆత్మ చంపుతుందని కాని చంపబడుతుందని కానీ భావించేవారందరూ అజ్ఞానులే. ఆత్మ చంపేది కాదు, చచ్చేది అంతకంటే కాదు.

20. న జాయతే మ్రియతే వా కదాచి
న్నాయం భూత్వా భవితా వా న భూయః ।
అజో నిత్యశ్శాశ్వతోఽయం పురాణో
న హన్యతే హన్యమానే శరీరే ॥

ఉ॥ చావుల పుట్టుకల్ బడక శాశ్వతమైనది ఆత్మ, నేడదే
చేవగ నుండ బోవుటయు, చేరుచు నొక్కెడ లేకపోవుటన్
ఈ విధి కాదు ఎన్నడును ఏలన, ఆత్మ యనాదిదౌటచే
కావున నాశనంబగును కాయమె, ఆత్మయు
చావులేనిదౌ.

తా॥ ఆత్మకు పుట్టడం, చావడం అనేవి లేవు. అది ఒకప్పుడు ఉండుట మరొక యెడ లేకపోవుట అంటూ ఉండదు. జన్మరహితమూ, శాశ్వతమూ, అనాది, సిద్ధము అయిన ఆత్మ నిత్యమైనది. అందువల్ల శరీరాన్ని నాశనం చేసినా అందులోని ఆత్మ మాత్రం చావదు.

21. వేదావినాశినం నిత్యం య ఏనమజమవ్యయమ్ ।
కథం స పురుషః పార్థ కం ఘాతయతి హన్తి కమ్ ॥

కం॥ నాశన రహితము ఆత్మయె
నాశము పుట్టుకయులేని నాణ్యత నొప్పున్
నాశము చేయగబోడిటు
నాశము చేయించలేడు నరుడది తెలియన్.

తా॥ పార్థా! ఆత్మ నాశన రహితమనీ, చావు పుట్టుకలు లేనిదనీ శాశ్వతమైనదని తెలుసుకున్నవాడు ఎవరినీ చంపలేడు, చంపబోడు.

22. వాసాంసి జీర్ణాని యథా విహాయ
నవాని గృహ్ణాతి నరోఽపరాణి ।
తథా శరీరాణి విహాయ జీర్ణా
న్యన్యాని సంయాతి నవాని దేహీ ॥

కం॥ మనుజుడు వదలును చీకిన
తన వస్త్రము అంతెగాక, దాల్చును మేలౌ,
అనవుగ ఆత్మయు తా నూ–
తనమగు దేహమును పొందు తనువును వీడన్.

తా॥ మానవుడు చీకిపోయిన పాత బట్టలను విడిచి పెట్టేసి కొత్త బట్టలు వేసుకున్నట్లే ఆత్మ కృశించిపోయిన శరీరాలను వదిలి కొత్త దేహాలు పొందుతుంది. కావున చావు అంటే ఒక వస్త్రం వదలుట, పుట్టుట అంటే ఒక నూతన వస్త్రం ధరించుట. మరి ఇక చావుకు దుఃఖించనేల.

23. నైనం ఛిందంతి శస్త్రాణి నైనం దహతి పావకః ।
న చైనం క్లేదయన్త్యాపో న శోషయతి మారుతః ॥

24. అచ్ఛేద్యోఽయమదాహ్యోఽయమక్లేద్యోఽశోష్య ఏవ చ ।
నిత్యస్సర్వగతః స్థాణురచలోఽయం సనాతనః ॥

ఉ॥ ఆత్మనుద్రుంచ వాయుధము, లాహుతి చేయగలేదు అగ్ని, యా
ఆత్మయె తా సనాతనము, ఆయది నిత్యము, సర్వవ్యాప్తమౌ,
ఆత్మయె ఏ వికారముల నందదు, వ్యక్తము కానిదౌ తగన్
ఆత్మయె నీటిలో తడువ, దయ్యది ఎండదు, శాశ్వతంబగున్.

తా॥ ఈ ఆత్మను ఆయుధాలు నరకలేవు, అగ్ని కాల్చలేదు, నీరు తడపలేదు, గాలి ఎండబెట్టలేదు. ఆత్మ ఖండించరానిది, కాలనిది, తడవనిది, ఎండనిది. అది నిత్యమైనది. సర్వవ్యాప్తమయినది శాశ్వతము చలన రహితము సనాతనము అయినది.

26. అథ చైనం నిత్యజాతం నిత్యం వా మన్యసే మృతమ్ ।
తథాపి త్వం మహాబాహో నైవం శోచితుమర్హసి ॥

27. జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యుఃధ్రువం జన్మ మృతస్య చ।
తస్మాదపరిహార్యేఽర్థే న త్వం శోచితుమర్హసి ॥

ఉ॥ చావులు పుట్టుకల్ కలవు చక్కగ ఆత్మకు దేహమట్లుగా
భావనచేసి నీవిటుల బాధనుపొందగ పాడికాదు, ఈ
చావది తప్పదీ ఇలను జన్మనుపొందిన ప్రాణికోటికిన్
జీవులు చచ్చిపుట్టునిక చింతనుబొందుట దేనికర్జునా !

తా॥ అర్జునా! శరీరంతో పాటు ఆత్మకు కూడా చావు పుట్టుకలు ఉంటాయని భావించినప్పటికీ నీవు ఈ రీతిని శోకింప తగదు. ఎందుకంటే పుట్టినవాడికి చావు తప్పదు. అట్లే చచ్చిన వాడికి మరల పుట్టుటా తప్పదు. తప్పింపరాని ఈ విషయం గురించి ఇక దుఃఖించడం ఎందుకు?

28. అవ్యక్తాదీని భూతాని వ్యక్తమధ్యాని భారత ।
అవ్యక్తనిధనాన్యేవ తత్ర కా పరిదేవనా ॥

కం॥ జీవుడు పుట్టక పూర్వము
జీవుని మరణాంతమందు చెందెడి రూపున్
ఆ విధము తెలియనేరము
కావున మధ్యంబునందు కలత ఇదేలా.

తా॥ జీవులు పుట్టుటకు ముందు కానీ మరణానంతరం కానీ ఏ రూపంలో వుంటాయో ఎవరికీ తెలియదు. మధ్యకాలంలో మాత్రమే కనిపిస్తాయి. అర్జునా మరి ఇక దుఃఖమేల చెందెదవు.

29. ఆశ్చర్యవత్పశ్యతి కశ్చిదేన
మాశ్చర్యవద్వదతి తథైవ చాన్యః ।
ఆశ్చర్యవచ్చైనమన్యశ్శృణోతి
శ్రుత్వాప్యేనం వేద న చైవ కశ్చిత్ ॥

30. దేహీ నిత్యమవధ్యోఽయం దేహే సర్వస్య భారత ।
తస్మాత్సర్వాణి భూతాని న త్వం శోచితుమర్హసి ॥

31. స్వధర్మమపి చావేక్ష్య న వికమ్పితుమర్హసి ।
ధర్మ్యాద్ధి యుద్ధాచ్ఛ్రేయోఽన్యత్ క్షత్రియస్య న విద్యతే ॥

ఉ॥ ఆత్మను చూచునొక్కడు, తనాత్మను గూర్చిన మాటలాడు,
తా నాత్మను వింతగా వినును, ఆత్మనెరుంగరు విన్నకొందరా
ఆత్మయె నిండె దేహముల, అత్తరి చావుకు దుఃఖమేల ఇం
ద్రాత్మజ! చాపమున్ కొనుము ధాటియొనర్పుము యుద్ధమీయెడన్.

తా॥ ఒకడు ఆత్మను చూస్తున్నాడు. ఒకడు విచిత్రంగా దానిగూర్చి మాట్లాడుతున్నాడు. అట్లా విన్నవారిలో కొందరికి ఆ ఆత్మ గురించి ఏమీ తెలియదు. అన్ని దేహములయందు ఆత్మ వుంటుంది. దానికి చావే లేదు. కావున చావు గురించి దుఃఖమేల? చింత చెందకు. నీ క్షత్రియ ధర్మానికి తగ్గ విధంగా యుద్ధం చెయ్యి.

32. యదృచ్ఛయా చోపపన్నం స్వర్గద్వారమపావృతమ్ ।
సుఖినః క్షత్రియాః పార్థ లభంతే యుద్ధమీదృశమ్ ॥

33. అథ చేత్త్వమిమం ధర్మ్యం సంగ్రామం న కరిష్యసి ।
తతస్స్వధర్మం కీర్తిం చ హిత్వా పాపమవాప్స్యసి॥

ఉ॥ తీరుగ స్వర్గముల్ కలిగి తీరును యోధకు అప్రయత్నమై
కోరిన పొందు క్షత్రియుడె, కోరియు పొందరు అన్యులెన్నడున్
పోరునుమాని నీవిలను పొందుదువా యపకీర్తి, తథ్యమౌ
ఊరక శత్రునింద, విను ఊపిరి వీడుట ఉత్తమంబగున్.

తా॥ తెరచి వుంచిన స్వర్గ ద్వారం లాంటి ఈ యుద్ధం నీకు అప్రయత్నంగా సమకూరింది. ఇట్టి అవకాశం క్షత్రియులకే కానీ ఇతరులకు కోరుకున్నా దొరకదు. ఇప్పుడు నువ్వు యుద్ధం చెయ్యకపోతే అపఖ్యాతి, శత్రువుల నింద, అవమానం తప్పవు. ఎందుకు నీకీర్తి పోగొట్టుకుంటావు? ఇంతకంటే మరణమే శ్రేయము కదా.

35. భయాద్రణాదుపరతం మంస్యన్తే త్వాం మహారథాః ।
యేషాం చ త్వం బహుమతో భూత్వా యాస్యసి లాఘవమ్ ॥

36. అవాచ్యవాదాంశ్చ బహూన్వదిష్యన్తి తవాహితాః ।
నిందన్తస్తవ సామర్థ్యం తతో దుఃఖతరం ను కిమ్ ॥

కం॥ విను, వీరుడంచు తలచిన
జనులే నిను పిరికిపంద జతగా చేయన్,
విని శత్రులు నిందింతురు
కనగలవా అంతకన్న కఠినపు బాధన్.

తా॥ ఇంతదాకా నిన్ను వీరుడిగా గౌరవిస్తున్న వాళ్ళంతా భయపడి యుద్ధం మానేసిన పిరికిపందగా నిను శత్రువులు నిందిస్తారు. అంతకంటే కఠినమైన దుఃఖం ఉంటుందా?

37. హతో వా ప్రాప్స్యసి స్వర్గం జిత్వా వా భోక్ష్యసే మహీమ్
తస్మాదుత్తిష్ఠ కౌన్తేయ ! యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః ॥

కం॥ మరణించిన స్వర్గంబౌ
మరి నీశత్రువుల దునుమ మహిరాజ్యంబౌ,
మరువకు పాపము కాదిది
అరయగ యుద్ధమున నీకు అది సాధ్యంబౌ.

తా॥ అర్జునా! ధర్మ యుద్ధంలో మరణిస్తే స్వర్గం లభిస్తుంది. శత్రువులను జయిస్తే రాజ్య భోగాలు భూమిపై అనుభవిస్తావు. అందువల్ల ఇది పాపము కాదు. యుద్ధం నీకు అవశ్యము.

42. యామిమాం పుష్పితాం వాచం ప్రవదన్త్య విపశ్చితః ।
వేదవాదరతాః పార్థ నాన్యదస్తీతి వాదినః ॥

43. కామాత్మానః స్వర్గపరా జన్మకర్మఫలప్రదామ్ ।
క్రియావిశేషబహులాం భోగైశ్వర్యగతిం ప్రతి ॥

44. భోగైశ్వర్యప్రసక్తానాం తయాఽపహృతచేతసామ్ ।
వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధిః సమాధౌ న విధీయతే ॥

ఉ॥ వేదము సర్వమున్ తెలియు వేత్తలు స్వర్గసుఖాల కోసమై
వాదము చేసి వేదముల వాక్యము బల్కుచు కర్మభూమిలో
పొందుగ జన్మనొందెదరు, పొందియు స్వర్గములో సుఖమ్ములన్,
పొందరు మోక్షమున్, మనసు పొందదు స్థైర్యము కర్మప్రాప్తితో.

తా॥ అర్జునా! అవివేకులు కేవలం వ్యర్ధ వాదాలపట్ల ఆసక్తి కలవారూ, స్వర్గంలోని సుఖాలను మించింది ఏదీ లేదని వాదించి వేద వాక్యాలు వల్లె వేస్తుంటారు. వారు, వారి కర్మల ఫలితంగా స్వర్గాన్ని పొంది సుఖించినప్పటికీ తిరిగి కర్మభూమిలో జన్మిస్తారు. కానీ మోక్షం పొందరు. అట్టివారి బుద్ధికూడా నిలకడగా ఉండదు.

47. కర్మణ్యేవాధికారస్తే మా ఫలేషు కదాచన ।
మా కర్మఫల హేతుర్భూర్మాతే సంగోఽస్త్వకర్మణి ॥

ఆ॥వె॥ కర్మచేయువరకె కలదధికారంబు
కర్మఫలము యెపుడు కాంచవలదు
పనుల చేయరాదు ఫలముల నాసించి
కర్మ మానరాదు కఠినమనుచు.

తా॥ కర్మలు చేయడం వరకే నీకు అధికారం కలదు. కర్మ ఫలంతో నీకు సంబంధం లేదు. కనుక ప్రతిఫలం ఆశించి కర్మలు చేయరాదు. అట్లని కఠినమైనా సరే కర్మలు మానరాదు.

48. యోగస్థః కురు కర్మాణి సంగం త్యక్త్వా ధనంజయ ।
సిద్ధ్యసిద్ధ్యోస్సమో భూత్వా సమత్వం యోగ ఉచ్యతే ॥

కం॥ సమ భావన సాగింపుము,
సమముగ ఫలమొందకున్న చక్కగ పొందన్
సమముగ కర్మలు చేయుము,
సమదృష్టియె యోగమంచు చక్కగ తెలియన్.

తా॥ ఫలం దక్కినా, దక్కకున్నా కర్మలను సమ బుద్ధితో చేయవలెను. ఓ అర్జునా! ఈ సమదృష్టినే యోగము అంటారు.

50. బుద్ధియుక్తో జహాతీహ ఉభే సుకృతదుష్కృతే ।
తస్మాద్యోగాయ యుజ్యస్వ యోగః కర్మసు కౌశలమ్ ॥

ఆ॥వె॥ సమపు బుద్ధి కలుగు జ్ఞానియె వీడును
పాపపుణ్యములను వసుధయందె,
సమపు బుద్ధి నీవు సాధనచేసిన
కర్మలందు నేర్పు కలుగచేయు.

తా॥ సమభావన కల్గిన పురుషులు పాప పుణ్యాలను రెంటినీ ఈ లోకంలోనే వదిలి వేస్తున్నారు. కనుక సమత్వ బుద్ధితో చేసే నిష్కామ కర్మయే యోగము. అదియే సరియైనది.

57. యస్సర్వత్రానభిస్నేహస్తత్తత్ ప్రాప్య శుభాశుభమ్ ।
నాభినందతి న ద్వేష్టి తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా ॥

కం॥ వెరవడు దుఃఖములందిన
అరయడు భేదంబు శుభము అశుభములందున్
ధర ! సర్వత్ర విమోహిగ
స్థిరముగ తానుండువాడె స్థితప్రజ్ఞుడిలన్.

తా॥ స్నేహ వ్యామోహాలు లేకుండా శుభాశుభములప్పుడు పొంగుట క్రుంగుట లేక సర్వత్రా విమోహిగా స్థిరముగా ఉండువాడే స్థితప్రజ్ఞుడు.

68. తస్మాద్యస్య మహాబాహో నిగృహీతాని సర్వశః ।
ఇంద్రియాణీంద్రియార్థేభ్యస్తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా ॥

ఆ॥వె॥ ఎవని ఇంద్రియములు ఏవిషయములందు
తగులు గొనక ధరణి తనరియుండు,
అతని జ్ఞాన మదియే అలరారు స్థిరముగా
ఇంద్రియాల నణచు ఇచ్ఛనుండి.

తా॥ ఓ అర్జునా! విషయ సుఖాలయందు తగులుకొనక నిగ్రహం ఉన్నవాడికి స్థిరమైన బుద్ధి కలుగుతుంది. ఇంద్రియాలను కోర్కెలనుండి మళ్ళించగల వాడే స్థితప్రజ్ఞుడు.

3 మూడవ అధ్యాయము

కర్మ యోగము

10. సహయజ్ఞాః ప్రజాః సృష్ట్వా పురోవాచ ప్రజాపతిః।
అనేన ప్రసవిష్యధ్వమేష వోఽస్త్విష్ట కామధుక్ ॥

11. దేవాన్ భావయతానేన తే దేవా భవయంతు వః।
పరస్పరం భావయంతః శ్రేయః పరమవాప్స్యథ ॥

ఉ॥ యజ్ఞము కోర్కెలన్ గరపునట్టిది వృద్ధిని పొందుదావిధిన్,
యజ్ఞముతోటి దేవతలనందరినిన్ కదు తృప్తి చేయగన్,
ప్రజ్ఞతొ పొందజాలుదురు వర్షము, తీరును ఈప్సితమ్ములున్
యజ్ఞముచేత ఒండొరుల అర్థములొందుదు శ్రేయమొప్పగన్.

తా॥ యజ్ఞ యాగములతో దేవతలను సంతృప్తి పరచండి. వారు మీకు సమృద్ధిగా పాడిపంటలు ఇచ్చి మీకు సంతోషం కలిగిస్తారు. పరస్పరం సద్భావం శ్రేయస్సు చేకూరుతుంది.

21. యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠస్తత్తదేవేతరో జనః।
స యత్ప్రమాణం కురుతే లోకస్తదనువర్తతే॥

కం॥ ఉత్తముడు చేయు కర్మలు
ఉత్తమముగ చేతురయ్య యుర్విని పరులున్,
ఉత్తముడుంచు ప్రమాణము
ఉత్తమమై ఉన్నతముగ యుర్విని నిలుచున్.

తా॥ ఉత్తముడు చేసిన పనినే ఇతరులు అనుకరిస్తూ చేస్తారు. అతను నెలకొల్పిన ప్రమాణాలనే తర్వాత లోకం ఉన్నతంగా అనుసరిస్తుంది.

22. న మే పార్థాస్తి కర్తవ్యం త్రిషు లోకేషు కించన ।
నానవాప్తమవాప్తవ్యం వర్త ఏవ చ కర్మణి ॥

ఆ॥వె॥ మూడు లోకములను కదు ప్రీతి నే కోరు
కొనున దేమిలేదు, కొదవలేదు,
కర్మ నెరపుచుంటి కర్తవ్యమే లేక,
చక్కగాను నేను జగతి కొరకు

తా॥ ఓ అర్జునా! ముల్లోకాల్లోనూ నేను చేయవలసిన పని ఏమీ లేదు. నాకు లేనిది కానీ, కావలసింది కానీ ఏమీ లేకపోయినప్పటికీ నేనుకూడా, లోక కళ్యాణం కోసం కర్మలు నిర్వహిస్తూ ఉంటాను.

30. మయి సర్వాణి కర్మాణి సన్న్యస్యాధ్యాత్మ చేతసా ।
నిరాశీర్నిర్మమో భూత్వా యుధ్యస్వ విగతజ్వరః ॥

కం॥ అంతర్యామిగ నీ మన-
సంతయు నను నిల్పి కర్మలర్పించుమయా!
సుంత మమత్వము ఆసయు
సంతాపములేక నెరపు సమరము పార్థా !

తా॥ నీవు చేసే సమస్త కర్మలూ నాకు సమర్పించి, వివేకంతో ఆశా, మమకారాలు విడిచిపెట్టి, నిశ్చింతగా యుద్ధం చెయ్యి.

35. శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మాత్స్వనుష్ఠితాత్ ।
స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః పరధర్మో భయావహః ॥

కం॥ అరమరిక లేక చేసిన
పరధర్మము కాదు మేలు భయభరితంబౌ,
కొరవైనా నిజధర్మమె
సరియైనది దానివల్ల చావును మేలౌ.

తా॥ ఇతరుల ధర్మం చక్కగా చేసేకంటే కొంచెం సరిగాచేయలేని నిజధర్మం చేయుటే సరియైనది. భయంకరమైన పరధర్మం కంటే నిజ ధర్మం చేస్తూ మరణించడమే మంచిది.

37. కామ ఏష క్రోధ ఏష రజోగుణసముద్భవః।
మహాశనో మహాపాప్మా విద్ధ్యేనమిహ వైరిణమ్ ॥

38. ధూమేనావ్రియతే వహ్నిర్యథాఽఽదర్శో మలేన చ।
యథోల్బేనావృతో గర్భస్తథా తేనేదమావృతమ్ ॥

39. ఆవృతం జ్ఞానమేతేన జ్ఞానినో నిత్యవైరిణా।
కామరూపేణ కౌంతేయ దుష్పూరేణానలేన చ॥

40. ఇంద్రియాణి మనోబుద్ధిరస్యాధిష్ఠానముచ్యతే।
ఏతైర్విమోహయత్యేష జ్ఞానమావృత్య దేహినమ్॥

సీ॥ రజముచే బుట్టును ప్రజలకు కామమ్ము,
కోరిక తీరక క్రోధ మవును
కామమే పాపాల కారణంబగునయ్య
కలుగనివ్వదు తృప్తి, గట్టివైరి;
అగ్నిని ధూమంబు, అద్దమున్ మురికియు,
గర్భశిశును మావి గమ్మినట్లు
జ్ఞానమున్ గప్పును ఘనమైన కామంబు
అగ్ని వంటిది జ్ఞానికరిసమంబు

తే॥ ఇంద్రియాలును బుద్ధియున్ ఎనయు మనసు
కామ ఆశ్రయాలని చెప్పగాను వినుము,
అట్లు కామము జ్ఞానమ్ము నావరించి
పార్థ! మానవాళిని మోహపరచునయ్య.

తా॥ ఓ అర్జునా! రజోగుణం వల్ల కలిగిన కామ, క్రోధాలు అన్ని పాపాలకు మూలకారణం. ఎంత అనుభవించినా తనివి తీరని కామం, పాతకాలకు దారితీసే కోపం ఈ రెండూ మనిషికి గొప్ప శత్రువులు. పొగ అగ్నినీ, మురికి అద్దాన్నీ, మావి గర్భస్థ శిశువుని కమ్మినట్లు కామం ఆత్మ జ్ఞానాన్ని ఆవరించి, జ్ఞానులకు శత్రువవుతుంది. అది అగ్నితో సమానం. ఈ కామానికి ఇంద్రియాలు, మనస్సు, బుద్ధి, ఆశ్రయాలని చెబుతారు. అవి జ్ఞానాన్ని కప్పివేయుట వల్ల మనుష్యులకు మోహం కలుగుతుంది.

42. ఇంద్రియాణి పరాణ్యాహురింద్రియేభ్యః పరం మనః।
మనసస్తు పరా బుద్ధిర్యో బుద్ధేః పరతస్తు సః॥

ఉ॥ ఒప్పగ ఇంద్రియాలవియె ఉత్తమమైనవి మేనికంటె, తా
గొప్పది మానసంబగును కోవిద! ఇంద్రియశ్రేణికంటె, తా
గొప్పది బుద్ధియంచెరుగు కూరిమితోడి మనస్సుకంటె, తా
నెప్పుడు ఆత్మ మించు నిల ఇంపుగ బుద్ధిని చూడు మర్జునా!

తా॥ ఓ అర్జునా! దేహం కంటే ఇంద్రియాలు గొప్పవి. మనస్సు ఇంద్రియాల కంటే శ్రేష్ఠం. బుద్ధి మనస్సుకంటే గొప్పది. అయితే బుద్ధిని అధిగమించింది మాత్రం ఆత్మ ఒక్కటే.

4

నాల్గవ అధ్యాయము
జ్ఞాన యోగము

7. యదా యదా హి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భారత ।
అభ్యుత్థానమధర్మస్య తదాత్మానం సృజామ్యహమ్॥

8. పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతామ్।
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే ॥

**ఉ॥ ధర్మముహాని చెందుచు నధర్మము వృద్ధిని పొందుచుండగన్
ధర్మపు సుస్థిరంబునకు ధాత్రిని దుష్టుల శిక్ష చేయగన్
కూర్మి సురక్ష శిష్టులకు కూర్చగ నేనవతారమెత్తుదున్
ఓర్మి యుగాలనన్నిటిలొ ఉన్నతమౌవిధి పాండవోత్తమా!**

తా॥ ఓ అర్జునా! ఈ లోకంలో ధర్మం అధోగతి పాలై అధర్మం ప్రబలినప్పుడల్లా నేను పుడుతూనే వుంటాను. సజ్జనుల రక్షణకు దుర్జన సంహారానికి ధర్మ రక్షణకు నేను అన్ని యుగాలలోనూ అవతరిస్తుంటాను.

10. వీతరాగభయక్రోధా మన్మయా మాముపాశ్రితాః।
బహవో జ్ఞానతపసా పూతా మద్భావమాగతాః॥

**ఆ॥వె॥ రాగ భీతి క్రోధ రహితులు, నాయందు
అలరు భక్తి నన్ను ఆశ్రయించి,
జ్ఞానతపముచేత జగతి పవిత్రులై,
అనఘ! నాదురూపమందినారు.**

తా॥ అనురాగం, భయం, కోపం విడిచిపెట్టి, నన్నే ఆశ్రయించి నామీదే మనస్సు లగ్నం చేసిన వాళ్ళు తత్త్వజ్ఞానమనే తపస్సుచేత పవిత్రులై నన్ను పొందుతారు.

22. యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టో ద్వంద్వాతీతో విమత్సరః।
సమస్సిద్ధావసిద్ధౌ చ కృత్వాపి న నిబధ్యతే ॥

23. గతసంగస్య ముక్తస్య జ్ఞానావస్థితచేతసః।
యజ్ఞాయాచరతః కర్మ సమగ్రం ప్రవిలీయతే ॥

**సీ॥ అప్రయత్నముగనె అమరువస్తువులచే
తృప్తిచెంది అసూయ దెలియడతడు,
ద్వంద్వముల కతీతభావంబునను యుండు,
సిద్ధి నసిద్ధులన్ స్థిరమునుండు,
కర్మలు చేసియు ఘనుడైన పురుషుడు
కర్మబంధమునను కట్టుబడడు,**

**సర్వసంగత్యాగి చక్కగ ముక్తుడై
జ్ఞానాంతరంగుడై మనుచునుండు,**

**తే॥ అట్టి పురుషుడు కర్మలు యజ్ఞములను
తలపుతో దైవప్రీతికై తాను జేయు,
కర్మలును విలీనమ్ములై కరగిపోయి
మనసు పరమాత్మపైన నిమగ్నమవును.**

తా॥ అప్రయత్నంగా లభించిన వస్తువులతో సంతృప్తి చెందుతూ, ఇతరులమీద అసూయలేక సుఖ దుఃఖాలు జయాపజయములు మొదలైన ద్వంద్వములయందు సమదృష్టి కలవాడు కర్మలు చేసినా కర్మ బంధాల తగలడు. ఓ అర్జునా! దేని మీదా ఆసక్తి లేకుండా విముక్తి పొంది మనస్సును ఆత్మ జ్ఞానంమీదే నిలిపినవాడు భగవంతుడి ప్రీతికోసం, లోక కళ్యాణం కోసం చేసే కర్మలు పూర్తిగా నశించి పోతాయి.

34. తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయా।
ఉపదేక్ష్యంతి తే జ్ఞానం జ్ఞానినస్తత్త్వదర్శినః॥

**తే॥ చేసి సాష్టాంగదండము, చేరి గురుల
సమయమునుచూసి ప్రశ్నించి సవినయముగ,
సరళమగు బుద్ధి సేవలన్ నిరతిచేయ,
పరమజ్ఞానమ్మునిత్తురు వారు నీకు.**

తా॥ తత్తవేత్తలయిన జ్ఞానుల వద్దకు వెళ్ళి వినయ విధేయతలతో సాష్టాంగ వందన మాచరించి సమయ సందర్భం చూసి బాగుగా ప్రశ్నించి సేవలు చేసి ఆ పరమ జ్ఞానమును నేర్వగలవు.

39. శ్రద్ధావాన్ లభతే జ్ఞానం తత్పరస్సంయతేంద్రియః।
జ్ఞానం లబ్ధ్వా పరాం శాంతిమచిరేణాధిగచ్ఛతి ॥

**తే॥ నిష్ఠ, శ్రద్ధయు, ఇంద్రియ నిగ్రహమున
బ్రహ్మను గురించి జ్ఞానంబు బడయగలడు
యోగి, తక్షణమ్మే జ్ఞానయుక్తుడగుచు
పరమశాంతిని పొందును పార్థ! వినుము.**

తా॥ శ్రద్ధాసక్తులు, ఇంద్రియ నిగ్రహం కలిగినవాడు, బ్రహ్మ జ్ఞానం పొందగలడు. దానివల్ల మనసుకు పరమశాంతి, దానివల్ల మోక్షము కలుగుతాయి.

5 ఐదవ అధ్యాయము
కర్మ సన్యాస యోగము

7. యోగయుక్తో విశుద్ధాత్మా విజితాత్మా జితేన్ద్రియః।
సర్వభూతాత్మభూతాత్మా కుర్వన్నపి న లిప్యతే ॥

ఉ॥ ఎవ్వడు కర్మచేయు విజితేంద్రియుడై తన ఆత్మ గెల్చుచున్,
ఎవ్వడు అంతరంగమున ఇంపుగ శుద్ధిని కల్గియుండు, తా
నెవ్వడు సర్వభూతముల నేర్పడు ఆత్మల వాని ఆత్మగా
గ్రొవ్వక జూచు, నాతనిని గూడవు యెన్నడు కర్మబంధముల్.

తా॥ నిష్కామ కర్మ చేయుచూ నిర్మల హృదయంతో దేహము, ఇంద్రియములను నిగ్రహించి సమస్త జీవులలో ఉండే ఆత్మ, తమ ఆత్మ ఒకటే అని తెలుసుకున్నవాడు కర్మలు చేసినా కర్మబంధములలో తగలదు.

14. న కర్తృత్వం న కర్మాణి లోకస్య సృజతి ప్రభుః ।
న కర్మఫలసంయోగం స్వభావస్తు ప్రవర్తతే ॥

కం॥ పరమేశుడు జీవులకును
ధరణిని కర్తృత్వమైన, తగు కర్మైనన్,
నెరపెడి కర్మల ఫలముల
గరమౌ ఆసక్తినైన కలిగింపడయా.

తా॥ పరమేశ్వరుడు మానవుల యొక్క కర్తృత్వం కాని కర్మలు కానీ కర్మఫలాలను కానీ కలుగ చేయడం లేదు. అవి ప్రకృతిచే ప్రవర్తిల్లుచున్నవి.

15. నాదత్తే కస్యచిత్పాపం న చైవ సుకృతం విభుః ।
అజ్ఞానేనావృతం జ్ఞానం తేన ముహ్యన్తి జంతవః ॥

తే॥ పార్థ! జీవుల పుణ్యముల్ పాపములను
యెనసి పరమాత్మ గ్రహియింపడనుట నిజము,
జ్ఞానమును కప్పివేయ అజ్ఞాన మటుల
జీవులెల్లరు మోహితులవుదురయ్య!

తా॥ భగవంతుడికి ఎవరి పాపపుణ్యములతో నిమిత్తం లేదు. జ్ఞానాన్ని, అజ్ఞానం ఆవరించడం వల్ల జీవులు ఆ భ్రాంతిని వీడలేకున్నారు.

18. విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గవి హస్తిని ।
శుని చైవ శ్వపాకే చ పండితాః సమదర్శినః ॥

కం॥ వినయము విద్యయు కలిగిన
ఘనుడౌ బ్రాహ్మణునిగాని, కడు చండాలున్,
శునకమును, కరిని, గోవును
ఘనముగ సమదృష్టిగాంచు ఘనుడే బుధుడౌ.

తా॥ ఓ అర్జునా! జ్ఞానము నెరిగిన పండితులు విద్య వినయము గల గొప్ప బ్రాహ్మణుని, ఛండాలుని, కుక్కని, ఏనుగుని, ఆవును కూడా సమదృష్టితో చూడగలరు.

6 ఆరవ అధ్యాయము
ఆత్మ సంయమ యోగము
(ధ్యాన యోగము)

5. ఉద్ధరేదాత్మనాత్మానం నాత్మానమవసాదయేత్ ।
ఆత్మైవ హ్యాత్మనో బంధురాత్మైవ రిపురాత్మనః ॥

కం॥ తనకు తనేయగు బంధువు
తన శత్రువు తానె నరుడు ధరణిని, తానే
తన నుద్ధరించుకొనవలె
తనధోగతి పాలుగాక తరియించవలెన్.

తా॥ తన మనస్సే తనకు బంధువూ, శత్రువూ కూడా. అందుచే ఎవరైననూ తనను తానే ఉద్ధరించుకోవలెను. తన ఆత్మను అధోగతి పాలు చేయరాదు.

6. బంధురాత్మాత్మనస్తస్య యేనాత్మైవాత్మనా జితః
అనాత్మనస్తు శత్రుత్వే వర్తేతాత్మైవ శత్రువత్ ॥

కంII **విను నిగ్రహించ మనసును**
తన మనసే బంధువగును, తనకారీతిన్
మనసును జయించకుండిన
తన మనసే ప్రబల వైరి తనకే పార్థా !

తాII **మనస్సును స్వాధీనమందుంచుకున్నవానికి తన మనస్సే బంధువవుతుంది. మనస్సును జయించలేని వాడికి ఆ మనస్సే ఘోర శత్రువుగా మారుతుంది.**

9. సుహృన్మిత్రార్యుదాసీన మధ్యస్థద్వేష్యబంధుషు ।
సాదుష్వపి చ పాపేషు సమబుద్ధిర్విశిష్యతే ॥

ఉII శ్రేయము కోరువాడయిన స్నేహితునైనను, మధ్యవర్తినిన్
డాయని ద్వేషినైన, తన దారిన బోవు తటస్థునైననున్
పాయని బంధువైన, నతిపాపిని, వైరిని, సాధువైననున్
ఈ యెడ నందరిన్ సమత ఏర్పడ చూచెడివాడె శ్రేష్ఠుడౌ.

తాII **సహృదయుడు, స్నేహితుడు, శత్రువు, ఉదాసీనుడు, తటస్థుడు, విరోధి, బంధువు, సాధువు, పాపి వీళ్ళందరినీ సమదృష్టితో చూడగలిగిన వాడే సర్వోత్తముడు.**

16. నాత్యశ్నతస్తు యోగోఽస్తి న చైకాంతమనశ్నతః ।
న చాతిస్వప్నశీలస్య జాగ్రతో నైవ చార్జున ॥

కంII **ఎక్కువ భుజించు వారలు**
ఎక్కుడు పస్తుండి నిద్ర నెరుగని వారున్
ఎక్కువ నిద్రాసక్తులు
చక్కని ఆ యోగసిద్ధి సాధించరయా.

తాII **ఓ అర్జునా! అమితంగా భుజించేవారికి, బొత్తిగా తిననివారికీ అధిక నిద్రాపరులకు, అసలు నిద్ర పోనివారికి యోగం సిద్ధించదు సుమా.**

18. యదా వినియతం చిత్తమాత్మన్యేవావతిష్ఠతే ।
నిఃస్పృహస్సర్వకామేభ్యో యుక్త ఇత్యుచ్యతే తదా ॥

కంII **మనసును వశమందుంచగ**
మనసది తన ఆత్మలో నిమగ్నంబవగన్
మనసున వాంఛలు వీడెడు
ఘనుడిల నా యోగసిద్ధి గాంచును పార్థా!

తాII **మనస్సును వశమందుంచుకొని ఆత్మమీద స్థిరంగా నిలిపి అన్ని కోర్కెలూ విసర్జించినప్పుడు ఆ మనిషి యోగ సిద్ధి పొందాడని అంటారు.**

30. యో మాం పశ్యతి సర్వత్ర సర్వం చ మయి పశ్యతి।
తస్యాహం న ప్రణశ్యామి స చ మే న ప్రణశ్యతి ॥

కంII చూడగ ప్రాణులనాలో
పొడిగ నను వాటిలోన పరికించునయా
వాడెదురుగ నను జూచును
వాడికి నేనెదురు నిల్చి వానిని జూతున్

తాII **అన్ని భూతముల యందు నన్నూ, నాలో అన్ని భూతములను చూడగల యోగికి నేనెప్పుడూ వానియెదుటే ఉంటాను. అతను కూడా ఎదుటే ఉంటాడు.**

32. ఆత్మౌపమ్యేన సర్వత్ర సమం పశ్యతి యోఽర్జున ।
సుఖం వా యది వా దుఃఖం సయోగీ పరమో మతః ॥

తేII **సర్వజీవుల సుఖదుఃఖచయములన్ని**
ఎంచు తనవిగా ఆ యోగి యెల్లయెడల
యోగులందున శ్రేష్ఠుడు యోగ్యుడతడె
నాదు అభిమతం బర్జునా! అదియె సుమ్మి!

తా॥ ఓ అర్జునా! సమస్త జీవులు సుఖదుఃఖాలను తనవిగా తలంచే వాడు యోగులలో శ్రేష్ఠుడని నా అభిమతం.

41. ప్రాప్య పుణ్యకృతాం లోకానుషిత్వా శాశ్వతీః సమాః।
శుచీనాం శ్రీమతాం గేహే యోగభ్రష్టోఽభిజాయతే ॥

ఆ॥వె॥ పుణ్యచరితులందు పుణ్యలోకములలో
పెక్కువత్సరములు ప్రీతి గడపి
అవని సిరులుగల సదాచారు లిండ్లలో
యోగి భ్రష్టుడైన నొందు జన్మ.

తా॥ యోగభ్రష్టుడు పుణ్యకార్యాలు చేసేవాడు పొందే ఉత్తమలోకాలు చేరి అచ్చట చాలాకాలం సుఖం అనుభవించి అనంతరం సదాచాలు సంపన్నులైన భాగ్యవంతుల ఇంట జన్మిస్తాడు.

7

ఏడవ అధ్యాయము

జ్ఞాన విజ్ఞాన యోగము

8. రసోఽహమప్సు కౌంతేయ ప్రభాఽస్మి శశిసూర్యయోః।
ప్రణవస్సర్వవేదేషు శబ్దః ఖే పౌరుషం నృషు ॥

9. పుణ్యో గంధః పృథివ్యాం చ తేజశ్చాస్మి విభావసౌ ।
జీవనం సర్వభూతేషు తపశ్చాస్మి తపస్విషు ॥

10. బీజం మాం సర్వభూతానాం విద్ధి పార్థ సనాతనమ్।
బుద్ధి ర్బుద్ధిమతా మస్మి తేజస్తేజస్వినామహమ్ ॥

సీ॥ నీటిలో రుచివలె నేనుంటినా, సూర్య-
చంద్రుల కాంతిని, సర్వవేద
ములలోని ఓంకారమును నేనె కౌంతేయ !
గగనమందు శబ్దగతియు నేనె,
మనుజుల పౌరుషంబును, పృథ్విని సుగంధ-
మును, అగ్నితేజంబు నేనె సుమ్మి,
అన్ని ప్రాణుల నున్న ఆయువు నేనె, ఆ
తాపసులందున్న తపము నేనె,

తే॥ బుద్ధిమంతుల యందున్న బుద్ధి నేనె,
ధీరులందున నెలకొన్న తేజమేను,
సర్వప్రాణుల బీజమ్ము సవ్యసాచి !
నేనెయని తెలియుము నీవు నిక్కముగను.

తా॥ ఓ అర్జునా! నేనే జలములయందు రుచిగా, సూర్య చంద్రుల కాంతిగా, సర్వ వేదాలలోని ఓంకారముగా, ఆకాశంలో శబ్దంగా, పురుషుల యందలి సత్కర్మలు చేయు పురుషత్వంగా ఉన్నాను. నేలలోని సుగంధం నిప్పులోని తేజస్సు సర్వభూతాలయందలి జీవము తపోధనుల తపస్సును నేనే. సమస్త జీవులకూ మూలకారణం నేనే. బుద్ధిమంతులలోని బుద్ధీ, తేజోవంతులయందలి తేజస్సూ కూడా నేనే అని తెలుసుకొనుము.

14. దైవీ హ్యేషా గుణమయీ మమ మాయా దురత్యయా।
మామేవ యే ప్రపద్యంతే మాయామేతాం తరన్తి తే॥

ఆ॥వె॥ త్రిగుణరూపమైన దివ్యమౌ నామాయ
నధిగమించ కష్టమయినకాని
నన్నె శరణుజొచ్చు నా భక్తులందరు
దాని దాటగలరు ధరణియందు.

తా॥ త్రిగుణ స్వరూపమైన ఈ నా మాయను దాటడం సామాన్యులకు అసాధ్యం. అయితే, నన్నే ఆశ్రయించిన వాళ్ళు మాత్రం దానిని అతిక్రమించగలరు.

16. చతుర్విధా భజన్తే మాం జనాః సుకృతినోఽర్జున।
ఆర్తో జిజ్ఞాసురర్థార్థీ జ్ఞానీ చ భరతర్షభ ॥

ఆ॥వె॥ పుణ్యులైన నరులు పూజించెదరు నన్ను
పుడమి నాల్గు తెరగులున్నవారు
ఆర్తు, లర్థకాము, లమిత జిజ్ఞాసులున్,
జ్ఞానులనుచు జగతి సవ్యసాచి !

తా॥ ఓ అర్జునా! నన్ను కొలిచే భక్తులు నాలుగు రకాలుగా ఉన్నారు. ఆపదలో ఉన్నవారు, సిరి సంపదలు కోరువారు, ఆత్మ తత్త్వం తెలుసుకోగోరే జిజ్ఞాసులు, ఆత్మజ్ఞానం కలవారు.

17. తేషాం జ్ఞానీ నిత్యయుక్త ఏకభక్తిర్విశిష్యతే ।
ప్రియో హి జ్ఞానినోఽత్యర్థమహం స చ మమ ప్రియః॥

తే॥ వారియందున నిత్యంబు భక్తి గొలుచు,
ఆత్మ సంధానుడౌ జ్ఞాని అధికుడయ్య!
ఏలనన అట్టి జ్ఞానికిన్ ఏను, నాకు
అతడు అత్యంత ప్రియులమైనందు చేత.

తా॥ ఈ నలుగురి యందునూ నన్ను భక్తితో స్మరించే ఆత్మ జ్ఞాని అత్యుత్తముడు. అతనికి నేనూ, నాకు అతనూ అత్యంత ఆప్తులం.

21. యో యో యాం యాం తనుం భక్తః
శ్రద్ధయాఽర్చితుమిచ్ఛతి ।
తస్య తస్యాచలాం శ్రద్ధాం
తామేవ విదధామ్యహమ్॥

22. స తయా శ్రద్ధయా యుక్తస్తస్యారాధనమీహతే।
లభతే చ తతః కామాన్ మయైవ విహితాన్ హి తాన్॥

23. అంతవత్తు ఫలం తేషాం తద్భవత్యల్ప మేధసామ్ ।
దేవాన్ దేవయజో యాన్తి మద్భక్తా యాన్తి మామపి॥

సీ॥ ఏ భక్తుడేదేవు నేరీతి గొల్చునో
అతనికి ఆ దైవమందు నేనే!
నిశ్చలంబగు శ్రద్ధ నిలుపుచున్నాడను,
ఆ దేవతల గొల్చునందు చేత
వారితో నాకృపన్ భక్తులు వాంఛించు
భోగములన్నిటిన్ పొందగలరు,
అల్పబుద్ధులయిన అట్టి నరులు పొందు
ఫలము లశాశ్వతములగునయ్య,

తే॥ అన్య దేవతలను గొల్చు అల్పబుద్ధు-
లిలను ఆ దేవతల నొందగలరు ప్రీతి,
నన్ను గొల్చెడి నా భక్తులెన్నడేని
నన్నె పొందుట తథ్యము నరవరేణ్య!

తా॥ ఏ భక్తుడు ఏ దేవతలను పూజించకోరునో అతనికి ఆ దేవతల పట్ల అచంచల శ్రద్ధను కలుగ జేతును. అట్టి శ్రద్ధా భక్తులతో ఆ దేవతలను కొల్చినా నేను ఇచ్చే కామితములనే ఆ దేవతల వల్ల పొందును. అయితే మంద భాగ్యులైన ఆ మానవులు పొందే కామితాలు మాత్రం అశాశ్వతములు. దేవతలను కొల్చినవారు దేవతలనే పొందెదరు. నా భక్తులు నన్నే పొందెదరు.

29. జరామరణమోక్షాయ మామాశ్రిత్య యతంతి యే।
తే బ్రహ్మ తద్విదుః కృత్స్నమధ్యాత్మం కర్మ చాఖిలమ్॥

తే॥ శరణు పొందుచు, జరయును మరణమున్ను
లేని ముక్తికి యత్నించు మనుజులెల్ల,
అఖిల కర్మల నధ్యాత్మ మంతయున్ను
బ్రహ్మమేయని తలతురు వారు పార్థ!

తా॥ ఓ అర్జునా! జరా మరణములనుంచి ముక్తి పొందుటకు నన్ను ఆశ్రయించి ప్రయత్నించే వాళ్ళు పరబ్రహ్మ తత్త్వన్నీ ఆత్మ స్వరూపాన్ని సమస్త కర్మలనూ గ్రహించ గలిగెదరు.

8

ఎనిమిదవ అధ్యాయము

అక్షర పరబ్రహ్మ యోగము

5. అన్తకాలే చ మామేవ స్మరన్ ముక్త్వా కలేబరమ్।
యః ప్రయాతి స మద్భావం యాతి నాస్త్యత్ర సంశయః॥

కం॥ ఎవ్వడు ప్రాణము వీడుచు
నెవ్విధముగనైన నన్నె యెరిగి స్మరించన్,
అవ్వల నారూపమునే
ఎవ్విధమగు శంకలేక యెనయును పార్థా!

తా॥ మరణ సమయంలో నన్నే స్మరణ చేస్తూ శరీరాన్ని విడిచి పెట్టేవాడు నా స్వరూపాన్నే పొందుతాడు. సందేహం లేదు.

6. యం యం వాఽపి స్మరన్ భావం త్యజత్యన్తే కలేబరమ్।
తం తమేవైతి కౌంతేయ సదా తద్భావభావితః॥

కం॥ జీవుడు అంత్యమునందున
భావము లెవ్వానితోటి పరగుచు భువిలో
జీవము వీడునొ, ఆయా
భావాలకు తగ్గ స్థితినె బడయును పార్థా!

తా॥ ఓ అర్జునా! అంత్యకాలమందు ఎవడు ఏయే భావాలతో ఈ శరీరాన్ని వదులుతాడో ఆ భావాలకు తగిన జన్మనే పొందుతాడు.

12. సర్వద్వారాణి సంయమ్య మనో హృది నిరుధ్య చ ।
మూర్ధ్న్యాధాయాత్మనః ప్రాణమాస్థితో యోగధారణామ్॥

13. ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాహరన్మామనుస్మరన్ ।
యః ప్రయాతి త్యజన్ దేహం స యాతి పరమాం గతిమ్॥

14. అనన్యచేతాః సతతం యో మాం స్మరతి నిత్యశః।
తస్యాహం సులభః పార్థ నిత్యయుక్తస్య యోగినః ॥

సీ॥ ఇంద్రియమ్ముల నిగ్రహించుచు నెప్పుడు
మనుసు హృదయమందు మగ్నమవగ,
శిరమున ప్రాణంబు స్థిరముగా నుంచుచు,
యోగసాధనమున యుక్తుడగుచు,
బ్రహ్మరూపంబైన ప్రణవంబు బలుకుచు
తనువు వీడెడి యోగ ధన్యుడిలను,
పరమ పవిత్రుండు తరలిపోయిన వెన్క
పరమగతిని పొందు పార్థ! వినుము

తే॥ ఇట్లు ఏకాగ్రచిత్తాన యెల్లయెడల
నన్ను నిత్యము స్మరియించు ఉన్నతునికి
సులభముగనేను లభియించగలను సుమి!
ఇందు అణుమాత్ర సందియంబొందవలదు.

తా॥ ఇంద్రియాలన్నిటినీ నిగ్రహించి మనస్సును హృదయంలో నిలిపి ప్రాణం శిరస్సులో వుంచి యోగం అభ్యసిస్తూ బ్రహ్మకు పేరైన ఓంకారమునే ఉచ్ఛరిస్తూ నన్నే స్మరిస్తూ శరీరాన్ని వదిలిపెట్టేవాడు నిస్సందేహంగా పరమగతి పొందుతాడు. ఓఅర్జునా! ఏకాగ్ర చిత్తంతో నన్నే స్మరించే ధ్యానయోగికి నేను సులభంగా లభిస్తాను.

20. పరస్తస్మాత్తు భావోఽన్యోఽవ్యక్తోఽవ్యక్తాత్సనాతనః।
యస్స సర్వేషు భూతేషు నశ్యత్సు న వినశ్యతి ॥

21. అవ్యక్తోఽక్షర ఇత్యుక్తస్తమాహుః పరమాం గతిమ్ ।
యం ప్రాప్య న నివర్తంతే తద్ధామ పరమం మమ ॥

22. పురుషః స పరః పార్థ భక్త్యా లభ్యస్త్వనన్యయా।
యస్యాంతః స్థాని భూతాని యేన సర్వమిదం తతమ్॥

సీ॥ అవ్యక్త ప్రకృతికి అన్యమనాదియై
పరమమైనట్టిదే పరమపదము,
బ్రహ్మమే నిత్యము ప్రాణులన్ని నశించు
అవ్యక్తుడాతండు అక్షరుండు,
పరమగతి యతండె పరమధామంబదే
వ్యవహరింతురటుల వాని బుధులు
ఆ పరంధామమే అగును నా నిలయంబు,
చేరి దాని నెవరు తిరిగి రారు,

తే॥ ఎవనియందున ప్రాణులు ఇమిడియుండె
ఎవడు సర్వత్ర వ్యాపించి యెనయుచుండె
అట్టి పరమాత్మ లభియించునయ్య! వినుము
ప్రజ కనన్యంబు నయ్యెడి భక్తిచేత.

తా॥ ఓ అర్జునా! ఆ పరమపదం అనాదియైనది, అవ్యక్త ప్రకృతికి విభిన్నమైనది. ఆ బ్రహ్మమే నిత్యమైనది. ప్రాణులన్నియూ నశించునవే, అవ్యక్తమైన ఆ నిత్యుడే అక్షరుడు. ఆయనే పరంధాముడు, పరమగతి అని

వ్యవహరింతురు. ఆ పరంధామమే నా నిలయము. దానిని మించి కోరదగినదేదీ లేదు. ఎవనియందు సర్వ ప్రాణుల ఇమిడియున్నవో, సర్వత్రా ఎవడు వ్యాపించి యున్నాడో అట్టి పరమాత్మ కేవలం అనన్య సాధ్యమైన భక్తిచే మాత్రమే లభించగలదు.

26. శుక్లకృష్ణే గతీ హ్యేతే జగతః శాశ్వతే మతే ।
ఏకయా యాత్యనావృత్తిమన్యయావర్తతే పునః ॥

ఆ॥వె॥ మహిని నిత్యమైన మార్గాలు రెండగున్
పార్థ! శుక్ల, కృష్ణ మార్గములని,
పోవ శుక్లమందు పుడమి జన్మములేదు,
మరలజన్మ కృష్ణమార్గ మిచ్చు.

తా॥ శుక్ల, కృష్ణ అనే ఈ రెండింటినీ జగత్తులో శాశ్వత మార్గాలుగా భావిస్తున్నారు. శుక్ల మార్గంలో పయనించిన వాడికి జన్మరాహిత్యమూ, కృష్ణ మార్గంలో పయనించిన వాడికి పునర్జన్మమూ కలుగుతాయి.

9 తొమ్మిదవ అధ్యాయము
రాజవిద్య రాజగుహ్య యోగము

13. మహాత్మానస్తు మాం పార్థ దైవీం ప్రకృతిమాశ్రితాః।
భజన్త్యనన్యమనసో జ్ఞాత్వా భూతాదిమవ్యయమ్ ॥

తే॥ అనఘ! దైవీప్రకృతి నొందునట్టి ఘనులు
అన్ని ప్రాణుల మూలమునంచు తెలిసి
అవ్యయుండంచు భావించి అవని నన్నె
గొప్ప స్థిరమైన మనసుతో కొలుతురయ్య!

తా॥ ఓ అర్జునా! సర్వభూతాలకు కారణ భూతుడైన నన్ను నాశనం లేని ప్రభువుగా గుర్తించి నన్ను ఏకాగ్రతతో కొలిచి సాత్త్వికులు వర్ధిల్లుతున్నారు.

16. అహం క్రతురహం యజ్ఞః స్వధాహమహమౌషధమ్।
మంత్రోఽ హమహమేవాజ్యమహమగ్నిరహం హుతమ్॥

17. పితాహమస్య జగతో మాతా ధాతా పితామహః ।
వేద్యం పవిత్రమోంకార ఋక్సామ యజురేవ చ ॥

18. గతిర్భర్తా ప్రభుస్సాక్షీ నివాసశ్శరణం సుహృత్
ప్రభవః ప్రలయః స్థానం నిధానం బీజమవ్యయమ్ ॥

సీ॥ క్రతువును, యజ్ఞమున్, పితరులకర్పించు
అన్నంబు అర్జునా! అదియు నేనె
ఔషధంబును, మంత్ర మాజ్యమగుదు నేనె,
హవనంబుయునునేనె, అగ్ని నేనె,
తల్లిదండ్రియు నేనె, తగ నీజగతికిని
తాత, కర్మఫలపు దాత నేనె,
మూడువేదమ్ములున్ ముచ్చటగా నేనె,
వేద్యమున్ ఓంకార విదితమేను,

తే॥ నేనె ప్రభువును, సాక్షిని నేనె గతిని
ఆశ్రయంబును, బ్రహ్మను, ఆప్తుడేను.
నేనె సంహారకర్తన్, నిధానమేను,
శరణమును, భర్త, బీజమున్, శాశ్వతుడను.

తా॥ ఓ అర్జునా! క్రతువూ, యజ్ఞమూ, పితృదేవతలకిచ్చే పిండము, ఔషధం, మంత్రమూ, ఆజ్యమూ, అగ్ని హోమము నేనే. ఈ జగతికి పిత, మాత, తాత, వేద్యుడను, ఓంకారమును మూడు వేదములు కూడా నేనే. దీనికి గతి, పతి, ప్రభువు, సాక్షి, నిలయం, ఆశ్రయం, ఆప్తుడు సృష్టికర్త, లయకర్త, నిధానము ప్రళయము, స్థానమూ నేనే. శాశ్వతమైన బీజమునూ నేనే సుమా.

21. తే తం భుక్త్వా స్వర్గలోకం విశాలం
క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశంతి ।
ఏవం త్రయీధర్మమనుప్రపన్నా
గతాగతం కామకామా లభంతే ॥

**ఉ॥ వారు విశాల స్వర్గమున పావనులై సుఖమందిపిమ్మటన్
వారల పుణ్యముల్ తరిగి, బాగుగ మానవలోకమందునన్
చేరుదురయ్య, వేదముల చెప్పిన కర్మల భాగ్యమందగన్
కోరుచు చేసి, ఆ దివికి క్షోణికి చేతురు రాకపోకలన్.**

తా॥ ఆ యోగులు స్వర్గ లోకంలో సుఖాలు అనుభవించి పుణ్యం తరిగిపోగానే మానవలోకంలో మళ్ళీ జన్మిస్తారు. ఇలా వేదకర్మలు పాటించే భోగపరాయణులు మళ్ళీ మళ్ళీ జనన, మరణాలు పొందుతూనే ఉంటారు.

22. అనన్యాశ్చింతయంతో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే।
తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహమ్॥

**ఉ॥ ఎవ్వరనన్యభక్తి నను ఎప్పుడు చింతనచేయుచుందురో
ఎవ్వరు సేవచేయుదురొ ఏలిక నేనని ఎల్లవేళలన్
ఎవ్వరు యుక్తులయ్యెదరొ ఏర్పడ నాయెడ పాండునందనా!
అవ్వల వారి యోగమదియంతయు సేమము నే వహించెదన్.**

తా॥ ఓ అర్జునా! నిశ్చలమైన చిత్తంతో నిరంతరం నన్నే గతిగా తలచి ఎవరు సేవిస్తారో వారియోగక్షేమాలను నేనే స్వయంగా చూసుకుంటాను.

24. అహం హి సర్వయజ్ఞానాం భోక్తా చ ప్రభురేవ చ ।
న తు మామభిజానన్తి తత్త్వేనాతశ్చ్యవంతి తే ॥

**ఆ॥వె॥ అన్ని యజ్ఞములను అలరు భోక్తను నేనె,
నేనె ఈశ్వరుండ, నేనె ప్రభువ,
ఇట్లు నన్నువారు ఎరుగక మరుజన్మ
పొందుచుందురయ్య! పుడమి యందు.**

తా॥ సర్వ యజ్ఞములకు భోక్తనూ, ప్రభువునూ నేనే. ఇతర దేవతల నారాధించేవారు ఈ విషయం గ్రహించలేక మళ్ళీ మళ్ళీ జన్మలు పొందుతుంటారు.

26. పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యాప్రయచ్ఛతి ।
తదహం భక్త్యుపహృతమశ్నామి ప్రయతాత్మనః ॥

**కం॥ విను పరిశుద్ధము నొందిన
మనసున నాకమలభక్తి మాన్యత పత్రం
బును, పుష్ప, ఫలము, నీరము
ఘనముగ నర్పింప ప్రీతి గ్రహియింతునయా.**

తా॥ ఓ అర్జునా నిర్మలమైన మనస్సుకలవాడు నాకు భక్తితో ఒక ఆకునైనా, పువ్వునైనా ఫలమునైనా ఆఖరికి నీరునైనా సమర్పిస్తే ప్రేమతో స్వీకరిస్తాను.

27. యత్కరోషి యదశ్నాసి యజ్జుహోషి దదాసి యత్ ।
యత్తపస్యసి కౌంతేయ తత్కురుష్వ మదర్పణమ్ ॥

**ఆ॥వె॥ నీవు చేయుచున్న నిత్యమౌ కర్మలన్
ఆచరించునట్టి హవనమైన,
తపము, భోజనంబు, దానంబు నైననున్
అర్పణంబుచేయు మనఘ! నాకు.**

తా॥ ఓ అర్జునా! నీవు ఏ పని చేసినా, ఆఖరికి భోజనం చేసినా, హోమం, దానం, తపస్సు, ఏది చేసినా నాకు ఆ సర్వం అర్పించు.

29. సమోఽహం సర్వభూతేషు న మే ద్వేష్యోఽస్తి న ప్రియః।
యే భజంతి తు మాం భక్త్యా మయి తే తేషు చాప్యహమ్॥

ఆ॥వె॥ అన్ని ప్రాణులందు అలరుదు సమబుద్ధి,
లేడు శత్రువయిన, లేడు హితుడు
నాకు, భక్తులెల్ల నాయందె కలరయ్య,
వారియందు నేను చేరియుందు.

తా॥ ఓ అర్జునా! నాకు సర్వ ప్రాణులయందు సమభావం కలదు. నాకు విరోధికానీ, మిత్రుడు కానీ లేడు. అయితే నన్ను భక్తితో భజించే వారియందు నేనూ, నాయందు వారూ ఉండుట మాత్రం నిజం.

10 పదియవ అధ్యాయము
విభూతి యోగము

6. మహర్షయః సప్త పూర్వే చత్వారో మనవస్తథా
మద్భావా మానసా జాతా యేషాం లోక ఇమాః ప్రజాః॥

చం॥ సనక సనందనాది ఋషి సంతతినిన్ సృజియించినాడ, నే
ననుపమ దీక్ష సప్త ఋషులందరి బూనుచు సృష్టి చేసితిన్
మనువులు పుట్టిరా పిదప మానసపుత్రులు వీరలందరున్
జననము నందినారటు ప్రజావళి వారల వంశమందునన్.

తా॥ సప్త ఋషులూ సనకసనందనాది ప్రాచీన మునులూ మనువులూ నా సంకల్పంవల్లనే నా మానస పుత్రులుగా పుట్టారు. వారినుంచే ఈ ప్రపంచంలోని ప్రజలంతా జన్మించారు.

8. అహం సర్వస్య ప్రభవో మత్తస్సర్వం ప్రవర్తతే ।
ఇతి మత్వా భజంతే మాం బుధా భావసమన్వితాః॥
9. మచ్చిత్తా మద్గతప్రాణా బోధయన్తః పరస్పరమ్।
కథయన్తశ్చ మాం నిత్యం తుష్యంతి చ రమంతి చ॥
10. తేషాం సతతయుక్తానాం భజతాం ప్రీతిపూర్వకమ్ ।
దదామి బుద్ధియోగం తం యేన మాముపయాన్తి తే ॥

సీ॥ నా సృష్టి మహిమనూ నాయోగ శక్తినిన్
నిజముగా తెలియంగ నిశ్చయముగ
స్థిరము అయిన యోగసిద్ధి కల్గును పార్థ!
కను మీజగతికంత కారణమును
సర్వస్వమంతయున్ జనియించె నాచేత,
భజియించెదరు బుధుల్ భక్తి నన్ను,
మనసులన్ ప్రాణాల ననువుగా నర్పించి
సతతంబు స్మరియించి సంతసించి

తే॥ ఎల్లవేళల నాయందు యుల్లముంచి
ప్రేమమీరంగ సేవించు విజ్ఞులకును
బుద్ధియోగంబు సమకూర్తు పుడమియందు
జ్ఞాన మార్జించి ననుజేరి మనెదరయ్య!

తా॥ ఓ పార్థా! నాయోగశక్తి మహిమచేత, నా సృష్టి మహిమ చేత నిశ్చయమైన, స్థిరమైన యోగ సిద్ధి కలుగుతుంది. సర్వము నాచేత సృష్టించబడినదే. జ్ఞానులు అందుచేతనే నన్ను భక్తితో భజిస్తారు. వాళ్ళ మనస్సులు, ప్రాణాలు నాకు అర్పిస్తారు. ఎల్లవేళలా నన్ను పరమానందంతో స్మరిస్తుంటారు. ఆ విధంగా నన్ను నిత్యమూ మనసంతా నన్నే నింపి ప్రేమ పూర్వకంగా నన్ను సేవిస్తారో వారికి బుద్ధి, జ్ఞానం ప్రసాదిస్తాను. చివరకు వారు ఆ జ్ఞానంతో నన్ను చేరుకుంటారు.

20. అహమాత్మా గుడాకేశ సర్వభూతాశయస్థితః।
అహమాదిశ్చ మధ్యం చ భూతానామన్త ఏవ చ॥

21. ఆదిత్యానామహం విష్ణుర్జ్యోతిషాం రవిరంశుమాన్।
మరీచిర్మరుతామస్మి నక్షత్రాణామహం శశీ॥

22. వేదానాం సామవేదోఽస్మి దేవానామస్మి వాసవ ః ।
ఇంద్రియాణాం మనశ్చాస్మి భూతానామస్మి చేతనా॥

23. రుద్రాణాం శంకరశ్చాస్మి విత్తేశో యక్షరక్షసామ్।
వసూనాం పావకశ్చాస్మి మేరుశ్శిఖరిణామహమ్॥

సీ॥ అన్ని జీవుల హృది నమరు ఆత్మను నేనె,
జననంబు, స్థితి వాటి క్షయము నేనె,
ఆదిత్యులందునే నవుపుగా విష్ణువున్,
జ్యోతులందున నేను సూర్యుడౌదు,
ఆ మరుత్తులయందు అగుదు నేను మరీచి,
మినుకు తారల యందు మేటి శశిని,
వేదాలలో సామవేదంబు నే పార్థ!
ఇంపుగా సురులందు ఇంద్రుడేను,

తే॥ ఇంద్రియంబుల మనసును, ఇదియు గాక
ప్రాణులందున్న చేతన పార్థ! నేనె,
రుద్రులందును నే శంకరుడను చూడ,
యక్షులందు కుబేరుడనగుదు నేను.

తా॥ ఓ అర్జునా! ఈ చరాచర జగత్తులో అన్నిటియందూ నేనున్నాను. నేను ఆదిత్యులలో విష్ణువును, జ్యోతులలో సూర్యుణ్ణి, మరుత్తులలో మరీచిని, నక్షత్రాలలో చంద్రుణ్ణి, వేదాలలో సామవేదాన్ని, దేవతలలో ఇంద్రుణ్ణి, ఇంద్రియాలలో మనస్సును, ప్రాణులందు చైతన్యమును, రుద్రులలో శంకరుడను, యక్షులలో

కుబేరుడను, వసువులలో అగ్నిని, పర్వతాలలో మేరువును, పురోహితులలో బృహస్పతిని, సేనాధిపతులలో కుమారస్వామిని, సరస్సులలో సముద్రుడను నేనే సుమా.

41. యద్యద్విభూతి మత్సత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవ వా।
తత్తదేవావగచ్ఛ త్వం మమ తేజోఽంశసంభవమ్ ॥

ఆ॥వె॥ అలరి శక్తియుతము, ఐశ్వర్యయుక్తమ్ము,
వసుధ శోభ గలుగు వస్తువేది
అయిన నాదు తేజమందొక్క అంశమున్
కలిగియున్నదంచు తెలియుమయ్య!

తా॥ ఓ అర్జునా! ఈ లోకంలో ఐశ్వర్యవంతమూ శోభాయుతమూ, చైతన్యవంతమూ అయిన ప్రతి వస్తువునూ నా తేజస్సులోని ఒక అంశం నుంచే కలిగిందని గ్రహించు. నా విభూతిని గ్రహించదానికి ప్రయత్నించు సమస్త విషయములందు నేనే కలనని గ్రహించుము.

11 పదనొకండవ అధ్యాయము
విశ్వరూప సందర్శన యోగము

5. శ్రీ భగవానువాచ
పశ్య మే పార్థ రూపాణి శతశోఽథ సహస్రశః ।
నానావిధాని దివ్యాని నానావర్ణాకృతీని చ ॥

కం॥ ఎన్నో వర్ణంబులతో
ఎన్నో ఆకృతులతోటి ఎనలేనివియై
ఎన్నో విధముల నొప్పుచు
ఉన్నది, నా దివ్యరూప మొప్పుగ కనుమా!

తా॥ ఓ పార్థా! అనేక రంగులతో, ఆకారములతో ఎన్నో విధాలుగా వందలకొద్దీ వేలకొద్దీ వున్న నా దివ్య రూపములను చూడుము.

8. న తు మాం శక్యసే ద్రష్టుమనేనైవ స్వచక్షుషా ।
దివ్యం దదామి తే చక్షుః పశ్యమే యోగమైశ్వరమ్ ॥

కం॥ నీ కనులు చూడలేవని
నీకిటు యొసగెదను ప్రీతి నే దివ్యాక్షుల్
చేకొని చూడుము పార్థా !
ఈకడ నా విశ్వరూప మీక్షణమునసే.

తా॥ ఓ అర్జునా ఆ దివ్య విశ్వరూపమును నీవు నీ కళ్ళతో చూడలేవు. అందుచేత నీకు దివ్యచక్షువులనిస్తున్నాను. వాటితో నీవు కోరుకున్న ఆ రూపాన్ని చూడుము.

10. అనేకవక్త్రనయన మనేకాద్భుతదర్శనమ్ ।
అనేకదివ్యాభరణం దివ్యానేకోద్యతాయుధమ్ ॥

11. దివ్యమాల్యాంబరధరం దివ్యగంధానులేపనమ్ ।
సర్వాశ్చర్యమయం దేవమనంతం విశ్వతోముఖమ్ ॥

12. దివి సూర్యసహస్రస్య భవేద్యుగపదుత్థితా ।
యది భాః సదృశీ సా స్యాద్భాసస్తస్య మహాత్మనః ॥

సీ॥ ఆ రూపమున జూడ అంతులేకుండగ
కన్నులున్ ముఖములు కాననయ్యె,
అద్భుతంబగు దృశ్య మాశ్చర్యమును గొల్పె
దివ్యమౌ నగలతో దీప్తిచెందె,
ఎక్కుపెట్టుచునున్న పెక్కు దివ్యాస్త్రముల్
దివ్య మాలలచేత దేహమొప్పె,
దివ్య వస్త్రంబులు దివ్యమౌ గంధాలు
ఆశ్చర్యకరమయ్యె అంతులేక,

తే॥ విశ్వతోముఖం బగుచు తా విస్తరించి
ఏకకాలాన నింగిలో ఎన్నొ సూర్య
కాంతులతొ సాటియౌ కాంతి కమ్ముచుండ
చూడ దేదీప్యమౌ రూపు చూచెనతడు.

తా॥ ఆ విశ్వరూపం అనేక ముఖాలతో, నేత్రాలతో, అద్భుత దృశ్యాలతో, ఎక్కుపెట్టిన పెక్కు దివ్యాస్త్రములతో, దివ్య పుష్పమాలలతో, దివ్య వస్త్రాలతో, దివ్య గంధాలతో, మహాఆశ్చర్యకరంగానూ, దేదీప్యమానంగానూ, అనంతంగానూ, విశ్వతోముఖంగానూ వున్నది. ఒకే కాలంలో ఆకాశంలో వేయిమంది సూర్యులు వస్తే ఉండే కాంతి ఆ భగవానుడి విశ్వరూప తేజానికి సరిపోతుందేమో! అన్నట్లు ఉన్నది.

13. తత్రైకస్థం జగత్కృత్స్నం ప్రవిభక్తమనేకధా ।
అపశ్యద్దేవదేవస్య శరీరే పాండవస్తదా ॥

తే॥ దేవదేవుని మేనిలో దివ్యమయిన
ఎన్నొ విధములన్ విభజించి యొసగుచున్న
విశ్వమంతయున్ దర్శించె వింతగొలుప
ఒక్కచోటనే పార్థుడు ఉన్నతముగ.

తా॥ అప్పుడు అర్జునుడు దేవదేవుడి దేహంలో ఒకేచోట ఎన్నో విధాలుగా విభజించబడినట్లు కనబడే సమస్త ప్రపంచాన్నీ సందర్శించాడు.

అర్జున ఉవాచ
15. పశ్యామి దేవాంస్తవ దేవ దేహే
సర్వాంస్తథా భూతవిశేషసంఘాన్ ।
బ్రహ్మాణమీశం కమలాసనస్థం
ఋషీంశ్చ సర్వానురగాంశ్చ దివ్యాన్ ॥

16. అనేకబాహూదరవక్త్రనేత్రం
పశ్యామి త్వాం సర్వతోఽనన్తరూపమ్ ।
నాంతం న మధ్యం న పునస్తవాదిం
పశ్యామి విశ్వేశ్వర విశ్వరూప ॥

సీ॥ అచ్యుతా! నీ దేహమందు కాంచుచునుంటి
సర్వభూతములచే జగతియొప్ప,
కమలాసనుని చూడగలుగుచున్నానిట్లు
సకల ఋషిగణాల, సర్పములను,
విశ్వేశ్వరా! నీదు విశ్వరూపంబున
ఎన్నియో ముఖములన్, కన్నుగవలు,
ఎన్నియో భుజములన్, ఎన్నియో ఉదరాల
అంతులేకయె రూప మలరుచుండె,

తె॥ ఆది మధ్యాంత రహితుడవయ్య! నీవు
ఎల్లయెడలను చూచుచు నిటుల నేను
కానలేకుంటి నీ దివ్యకాంతియందు
విశ్వరూపమ్ము ఓ దేవ! వెరపు గలిగె!

తా॥ ఓ దేవదేవా! హే కృష్ణా! నీదేహంలో సమస్త దేవతలనూ, చరాచర జగత్తునూ, కమలాసనుడైన బ్రహ్మను, సర్వఋషులనూ, దివ్య సర్పాలనూ చూస్తున్నాను. ఓ విశ్వేశ్వరా! విశ్వరూపా! ఎన్నో భుజాలు, కడుపులూ, ముఖాలు, కళ్ళు, కలిగిన నీ అనంత రూపాన్ని అంతటా చూస్తున్నాను. నీవు ఆది మద్యాంత రహితుడవు. అన్ని వైపులనుంచి నీవే కనిపిస్తున్నావు.

18. త్వమక్షరం పరమం వేదితవ్యం
త్వమస్య విశ్వస్య పరం నిధానమ్ ।
త్వమవ్యయః శాశ్వతధర్మగోప్తా
సనాతనస్త్వం పురుషో మతో మే ॥

ఆ॥వె॥ నీవె తెలియగోరు నిజ పరబ్రహ్మంబు
అవనికి పరమాశ్రయమువు నీవు,
ఓ పురాణపురుష! ఓ ధర్మరక్షకా!
అక్షరుడవు అయిన ఆదిదేవ!

తా॥ నీవు తెలుసుకోదగ్గ పరబ్రహ్మవనీ, సమస్త జగతికీ ఆధారమవనీ, నాశనంలేని వాడివని, సనాతన ధర్మ సంరక్షకుడవనీ, పురాణ పురుషుడవనీ నేను తలుస్తాను.

23. రూపం మహత్తే బహువక్త్రనేత్రం
మహాబాహో బహుబాహూరుపాదమ్ ।
బహూదరం బహుదంష్ట్రాకరాలం
దృష్ట్వా లోకాః ప్రవ్యథితాస్తథాఽహమ్ ॥

ఉ॥ ఎన్నియొ నేత్రముల్ కలవు, ఎన్నియొ చేతులు, మోములెన్నియున్
ఎన్నియొ పాదముల్, తొడలు, ఎన్నియొ కుక్షులు కోరలొప్పగన్,
ఉన్నది విశ్వరూపమది యొక్కెడ చూచిన, లోకమంతయున్
ఎన్నగ భీతి చెందినది, యేనును అవ్విధియుంటినో ప్రభూ!

తా॥ ఓ మహాబాహూ ఎన్నో ముఖాలు, కళ్ళు, చేతులు, తొడలు, పాదాలు, కడుపులు, కోరలతో భయంకరంగా ఉన్న నీరూపం చూసి లోకులంతా భీతిల్లుతున్నారు. అట్లే నేనుకూడా మిక్కిలి భీతి నొందుచున్నాను.

26. అమీ చ త్వాం ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రాః
సర్వే సహైవావనిపాలసంఘైః ।
భీష్మో ద్రోణస్సూతపుత్రస్తథాఽసౌ
సహాస్మదీయైరపి యోధముఖ్యైః ॥

27. వక్త్రాణి తే త్వరమాణా విశన్తి
దంష్ట్రాకరాలాని భయానకాని ।
కేచిద్విలగ్నా దశనాంతరేషు
సందృశ్యన్తే చూర్ణితైరుత్తమాంగైః ॥

28. యథా నదీనాం బహవోఽమ్బువేగాః
సముద్రమేవాభిముఖా ద్రవంతి ।
తథా తవామీ నరలోకవీరా
విశంతి వక్త్రాణ్యభివిజ్వలంతి ॥

29. యథా ప్రదీప్తం జ్వలనం పతంగా
విశన్తి నాశాయ సమృద్ధవేగాః ।
తథైవ నాశాయ విశన్తి లోకా-
స్తవాపి వక్త్రాణి సమృద్ధవేగాః ॥

సీ॥ ఎందరో రాజులు ఈ ధార్తరాష్ట్రులున్
భీష్ముండు, ద్రోణాది వీరులెల్ల
కోరలన్ భయమొప్పు క్రూరమౌ నీనోళ్ళ
వడివడి చేరుచున్ చూడనయ్యె,
చొక్కి నీ దంతాల చూర్ణమౌ తలలతో
అగుపించుచుండిరి ఆలమందు,
జలధి చేరంగ ఆ ఝురులురికినయట్లు
చేరుచుండిరి నోళ్ల నరవరులును

తే॥ కోరి చావును శలభాలు చేరు నగ్ని,
అట్లె జనులందరును నాశమందుకొరకు
అమిత వేగాన నీనోళ్ళ తాముజేరి
చిక్కి నశియించుచున్నారు దిక్కులేక.

తా॥ ఎంతోమంది రాజులతో పాటు ఈ ధృతరాష్ట్రుడి పుత్రులూ, భీష్మ, ద్రోణ, కర్ణ సహిత కౌరవులూ మనపక్షం వారూ, వాడి కోరలతో భయంకరమైన నీ నోళ్ళలోకి వడివడిగా ప్రవేశిస్తున్నారు. వాళ్ళలో కొందరు నీ దంతాలలో నలిగిన తలలతో కనిపిస్తున్నారు. అనేక నదీ ప్రవాహాలు సముద్రంవైపు ఉరికినట్లు ఈ నరులంతా ప్రజ్వలిస్తున్న నీముఖంలో ప్రవేశిస్తున్నారు. చావుకోసం మిడతలు మండుతున్న అగ్నిలో ప్రవేశించినట్లు తమనాశనం కోసం మహావేగంగా నీ నోళ్ళలో ఈ ప్రజలంతా ప్రవేశిస్తున్నారు.

31. ఆఖ్యాహి మే కో భవానుగ్రరూపో
నమోఽస్తు తే దేవవర ప్రసీద ।
విజ్ఞాతుమిచ్ఛామి భవంతమాద్యం
న హి ప్రజానామి తవ ప్రవృత్తిమ్ ॥

ఉ॥ నీకు నమస్కరించెదను, నెయ్యము జూపుము ఆగ్రహింపకన్
చేకొని తెల్పుమెవ్వరవొ శీఘ్రమె, చూడ నసాధ్యమయ్యె నిన్,
నాకనిపించుచున్నది అనాదివి నీవనిదేవ! భీతిచే
నాకెటు తోచకున్నదిక నాకెరిగింపుము నీ ప్రవృత్తినిన్.

తా॥ ఓ దేవదేవా! ఇంత ఉగ్రరూపంతో ఉన్న నీవెవ్వరవు? చెప్పుము. నీకు నా వందనములు. నన్ను అనుగ్రహించు. ఆది పురుషుడవైన నీగురించి తెలుపుము. నీ ప్రవృత్తి నాకు అర్థం కాకున్నది. దానిని వివరించుము.

32. శ్రీ భగవానువాచ
కాలోఽస్మి లోకక్షయకృత్ ప్రవృద్ధో
లోకాన్ సమాహర్తుమిహ ప్రవృత్తః ।
ఋతేఽపి త్వాం న భవిష్యంతి సర్వే
యేఽవస్థితాః ప్రత్యనీకేషు యోధాః॥

ఉ॥ కాలము దీరగన్ జగతిఁ గాలుడనై క్షయమొంద జేయుదున్,
ఆలములోన రాజులను అంతము చేతును, నీవు యిత్తరిన్
ఆలము చేయకున్న నిపు డాగదు నాశము, నా ప్రవృత్తియే
కాలుడనై ప్రజావళిని కాటికి నంపుట నిశ్చయంబుగా.

తా॥ నేను లోక సంహారానికి అవతరించిన కాలుడను. ప్రస్తుతం ఈ ప్రజలను సంహరించడమే నా ప్రవృత్తి. నీవు యుద్ధం చేయకున్నా వీరంతా నశించడం తథ్యం.

34. ద్రోణం చ భీష్మం చ జయద్రథం చ
కర్ణం తథాఽన్యానపి యోధవీరాన్ ।
మయా హతాంస్త్వం జహి మా వ్యథిష్ఠా
యుధ్యస్వ జేతాసి రణే సపత్నాన్ ॥

ఆ.వె॥ నీవు ఇపుడు మున్నె నిర్జించబడినట్టి
భీష్మదాదివైరి వీరవరుల
వధను చేయుమయ్య! భయమేల రణమందు
శత్రు నాశనమును జరుపగలవు.

తా॥ నేను ఇది వరకే సంహరించిన ద్రోణ, భీష్మ, జయద్రథ కర్ణాది వీరులని నీవు వధించు. భయపడకు. యుద్ధం చెయ్యి. నీవు తప్పక శత్రువులను నిర్జిస్తావు.

41. సఖేతి మత్వా ప్రసభం యదుక్తం
హే కృష్ణ హే యాదవ హే సఖేతి ।
అజానతా మహిమానం తవేదం
మయా ప్రమాదాత్ప్రణయేన వాపి ॥

42. యచ్చావహాసార్థమసత్కృతోఽసి
విహారశయ్యాసనభోజనేషు ।
ఏకోఽథవాప్యచ్యుత తత్సమక్షం
తత్క్షామయే త్వామహమప్రమేయమ్ ॥

సీ॥ దేవ! నీ మహిమను తెలియంగలేక నా
సఖుడవు అని అతి చనువుమీర
ఓ కృష్ణ! యాదవా! ఓ బావ! అని నేను
నిర్లక్ష్యమున పిల్చి నిన్ను మునుపు
నీ తోటి తిరిగియో నిద్రించువేళనో
కూర్చున్నవేళనో కుడుచునపుడొ
ఒంటిగానుండియో ఒరులతో నున్ననో
హేళనె నెపుడైన హీనపఱచి

తే॥ గొప్ప అవమానములు నీకు గూర్చియుందు
అప్రమేయుడౌ దైవమా! ఆదిదేవ!
తప్పులనుకాచి ప్రేమతో దయను జూపి,
కరుణ పాలించుమని నిన్ను కోరుకొందు.

తా॥ హే కృష్ణా! నీ మహిమ తెలుసుకోలేక స్నేహితుడవనే అభిప్రాయంతో పొరపాటునో చనువు వల్లనో నిన్ను కృష్ణా! యాదవా! సఖా అని నిర్లక్ష్యంగా పిలిచాను. నీతో కలిసినప్పుడు పడుకున్న వేళ కూర్చున్నవేళ భోజన సమయంలోను ఒంటరిగా వున్నప్పుడు ఇతరులతో ఉన్నప్పుడు వేళాకోళం ఆడివుంటాను. నిన్ను అతి సామాన్యుడిలా అవమానించి వుంటాను. ఓ ప్రభూ! నిన్ను అవమానించిన నన్ను అప్రమేయుడవై నా తప్పులన్నీ మన్నించవలసినదిగా ప్రార్థిస్తున్నాను. నన్ను కరుణించు.

భగవాను వాచః
52. సుదుర్దర్శమిదం రూపం దృష్టవానసి యన్మమ ।
దేవా అప్యస్య రూపస్య నిత్యం దర్శనకాంక్షిణః ॥

53. నాహం వేదైర్న తపసా న దానేన న చేజ్యయా ।
శక్య ఏవంవిధో ద్రష్టుం దృష్టవానసి మాం యథా ॥

54. భక్త్యా త్వనన్యయా శక్య అహమేవంవిధోఽర్జున ।
జ్ఞాతుం ద్రష్టుం చ తత్త్వేన ప్రవేష్టుం చ పరంతప ॥

55. మత్కర్మకృన్మత్పరమో మద్భక్తస్సంగవర్జితః ।
నిర్వైరస్సర్వభూతేషు యస్సమామేతి పాండవ ॥

సీ॥ ఈ విశ్వరూపంబు ఎరుగంగ నొరులకున్
అతి దుర్లభము సుమ్మి, అనఘ దివిని!
దివిజులాసింతురు దీని దర్శనమంద,
నీ భక్తిచేతనే నీకు కలిగె,
వేద పఠనమునన్ వేలతపములనూ
దాన యజ్ఞములకు కనగలేరు,
దీని తెలియ నొక్క దీటైన భక్తియే
మహిలోన ననుజూచు మార్గమగును,

తే॥ కర్మ నాకొరకై చేసి, గతిగ నెవడు
నన్ను భావించి, భక్తిచే సన్నుతించి
ఆసలేకుండ ప్రాణులనన్నికూడ
స్నేహ భావన చూచిన చేరు నన్ను.

తా॥ ఓ అర్జునా! నీవు చూచిన ఈ విశ్వరూపం ఇతరులకు చూడనసాధ్యం. దేవతలు కూడా ఈ రూపాన్ని చూడాలని నిత్యమూ కోరుతుంటారు. నీకు ప్రాప్తించిన ఈ విశ్వరూప సందర్శనం వేదాధ్యయనం వల్ల కానీ, తపస్సు వల్ల కానీ, దానాలవల్ల కానీ యజ్ఞాల వల్ల కానీ లభించదు. విశ్వ రూపుడవైన నన్ను నిజంగా తెలియాలంటే కేవలం భక్తి ఒక్కటే సాధనం. నాకోసమే కర్మలు చేస్తూ, నన్నే పరమగతిగా నామీద భక్తితో దేని మీదా ఆసక్తి లేకుండా, సర్వ ప్రాణులయందు దయగలిగి, శత్రుభావం లేనివాడు నన్ను తప్పక పొందుతాడు.

12 పన్నెండవ అధ్యాయము
భక్తి యోగము

6. యే తు సర్వాణి కర్మాణి మయి సన్న్యస్య మత్పరాః ।
అనన్యేనైవ యోగేన మాం ధ్యాయన్త ఉపాసతే ॥

7. తేషామహం సముద్ధర్తా మృత్యుసంసారసాగరాత్ ।
భవామి నచిరాత్పార్థ మయ్యావేశితచేతసామ్ ॥

ఉ॥ చేరి సమస్తకర్మలను చేకొని అర్పణ నాకు చేసి, నన్
వారలు సాక్షిగా గతిగ భావన చేయుచు, చిత్తశుద్ధిచే
వారి మనస్సు నాపయిన వాసిగ నిల్పిన, మృత్యుసామ్య సం-
సారపు సాగరంబు వడి చక్కగ దాటగచేతు నర్జునా!

తా॥ ఓ అర్జునా! సమస్త కర్మలూ నాకే సమర్పించి, నన్నే పరమగతిగా భావించి, ఏకాగ్రతతో నన్ను ధ్యానించే నా భక్తులను నన్ను సేవించేవారిని నామీదే లగ్నమైన వారిని మృత్యుసమానమైన సంసార సాగరం నుంచి అచిరకాలంలోనే నేను ఉద్ధరిస్తాను.

8. మయ్యేవ మన ఆధత్స్వ మయి బుద్ధిం నివేశయ ।
నివసిష్యసి మయ్యేవ అత ఊర్ధ్వం న సంశయః ॥

9. అథ చిత్తం సమాధాతుం న శక్నోషి మయి స్థిరమ్ ।
అభ్యాసయోగేన తతో మామిచ్ఛాప్తుం ధనంజయ ॥

10. అభ్యాసే ఽప్యసమర్థోఽసి మత్కర్మపరమో భవ ।
మదర్థమపి కర్మాణి కుర్వన్ సిద్ధిమవాప్స్యసి ॥

11. అథైతదప్యశక్తోఽ సి కర్తుం మద్యోగమాశ్రితః ।
సర్వకర్మఫలత్యాగం తతః కురు యతాత్మవాన్ ॥

12. శ్రేయో హి జ్ఞానమభ్యాసాత్ జ్ఞానాద్ధ్యానం విశిష్యతే ।
ధ్యానాత్కర్మఫలత్యాగస్త్యాగాచ్ఛాన్తిరనన్తరమ్ ॥

సీ॥ నామీద మనసును నయముగా నీ బుద్ధి
నిలుపగన్ నాలోన నిలువగలవు,
అట్లు నిలుపలేక అభ్యాసముననైన
ననుపొందు యత్నంబు ననుసరించు,
అది చేతకాకున్న అటుల నా ప్రీతికై
కర్మలన్ చేయుము కలుగు ముక్తి,
అది యసాధ్యంబైన ఆశ్రయించి నను నీ-
దైన కర్మఫలంబు దానమిమ్ము

ఆ॥వె॥ జ్ఞానరహితమైన ఘనసాధనలకన్న
జ్ఞానమదియె మేలు, దాని మించ-
గలదు ధ్యానమట్లె, కర్మఫలత్యాగ-
మదియు దానిమించు నరయ శాంతి.

తా॥ ఓ అర్జునా! నామీదే నీ బుద్ధిని మనస్సునూ నిలుపు. అప్పుడు నీవు నాలోనే నిలువ గలవు. ఒకవేళ అలా మనసు నామీద నిశ్చలంగా నీవు నిలపలేకపోతే అభ్యాస యోగంతో నన్ను పొందదానికి ప్రయత్నించు. ఒకవేళ అలా అభ్యాసం చేయడంలోని అసమర్ధుడివయితే ఏదయినా సరే నాకు ప్రీతి కలిగించే కర్మలు చేయుము. ఆ కర్మవల్లనైనా మోక్షం పొందగలవు. ఒకవేళ అదీ చేయలేకపోతే నన్ను ఆశ్రయించి మనో నిగ్రహంతో నీవు చేసే సమస్త కర్మల ఫలమునూ నాకు త్యాగం చెయ్యి. అవివేకంతో కూడిన అభ్యాసం కంటే జ్ఞానం ఎంతో మేలు. మరి అట్టి జ్ఞానం కంటే ధ్యానం గొప్పది. అట్టి ధ్యానంకంటే కర్మఫల త్యాగం ఎంతో గొప్పది. అట్టి త్యాగంవల్ల మనసుకు శాంతి కలుగుతుంది.

18. సమశ్శత్రౌ చ మిత్రే చ తథా మానాపమానయోః ।
శీతోష్ణసుఖదుఃఖేషు సమస్సంగవివర్జితః॥

19. తుల్యనిందాస్తుతిర్మౌనీ సంతుష్టో యేన కేనచిత్ ।
అనికేతః స్థిరమతిః భక్తిమాన్ మే ప్రియో నరః॥

20. యే తు ధర్మ్యామృతమిదం యథోక్తం పర్యుపాసతే।
శ్రద్ధధానా మత్పరమా భక్తాస్తేఽతీవ మే ప్రియాః॥

సీ॥ శత్రులయెడగాని మిత్రులందునగాని
మానావమానముల్ మదిని కనక
శీతోష్ణ ద్వంద్వాల చేకొని నొకటిగ
సుఖదుఃఖ మొకరీతి చూచువాడు,
సమభావనము కల్గి సహనంబు కల్గుచున్
దేనిపై ఆసక్తి లేనివాడు,
తృప్తియు మౌనంబు దృఢ నిశ్చయమ్ముతో
ఒక్కచో వాసంబు నొప్పకుండ

తే॥ శ్రద్ధచే నను శరణంచు బుద్ధి నమ్మి
అమృత సమమైన ఈ ధర్మమాచరించి
ఏను చూపించు బాటనే ఎవడు చనునొ,
అట్టి భక్తుడే అత్యంత ఆప్తుడనఘ!

తా॥ శత్రువులయందు మిత్రులయందు, మానావమానాలు, శీతోష్ణాలు, సుఖ దుఃఖాలు, దూషణ భూషణల పట్ల సమభావం కలిగి నిరాసక్తుడైన వాడు, మౌనంగా ఉండేవాడు, దొరికినదానితో సంతృప్తిపడేవాడు ఎక్కడా స్థిర నివాసం కోరుకోనివాడు, ధృఢ నిశ్చయుడు నాకిష్టుడైన భక్తుడు. శ్రద్ధతో నన్నే పరమగతిగా శరణాగతితో నమ్మి అమృతంలాంటి ఈ భక్తి ధర్మాన్ని నేను చెప్పినట్లు ఆచరించే నా భక్తులు నాకు అత్యంత ఆప్తులు.

13 పదమూడవ అధ్యాయము

క్షేత్ర క్షేత్రజ్ఞ విభాగ యోగము

2. ఇదం శరీరం కౌంతేయ క్షేత్రమిత్యభిధీయతే ।
ఏతద్యో వేత్తితం ప్రాహుః క్షేత్రజ్ఞ ఇతి తద్విదః ॥

కం॥ ఈ దేహమె క్షేత్రంబని
సాదరముగ తెలియువాడు చక్కగ నెవడో
ఆదరముగ బుధు లాతని
ఈదరి క్షేత్రజ్ఞుడంచు ఇల చెబుదురయా

వ్యాఖ్య॥ క్షేత్రమనగా పొలము, భూమి. పంటలు పండుటకు భూమి ఆధారమై ఎట్లుండునో అట్లే జీవుల హృదయమున నాటబడిన జ్ఞానబీజము మొలకెత్తి, చివరకు ముక్తిదాయకమగుటకు శరీరము ఆధారభూతము. అందుచేత ఈశరీరమే క్షేత్రమని చెప్పబడుచున్నది. ఇట్టి క్షేత్రము గురించి తెలిసి కొనువాడు క్షేత్రజ్ఞుడు అనబడును.

తా॥ ఓ అర్జునా! ఈ శరీరమే క్షేత్రమనీ, దీనియందున్న జీవుడే క్షేత్రజ్ఞుడనీ క్షేత్ర క్షేత్రజ్ఞులకు సంబంధించిన జ్ఞానం తెలిసినవారు చెబుతారు.

3. క్షేత్రజ్ఞం చాపి మాం విద్ధి సర్వక్షేత్రేషు భారత ।
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోర్జ్ఞానం యత్తద్ జ్ఞానం మతం మమ॥

కం॥ క్షేత్రములనున్న నేనే
క్షేత్రజ్ఞుడ నంచెరుంగు, క్షేత్రజ్ఞునికిన్
క్షేత్రమునకు చెందినదగు
పాత్రంబగు జ్ఞానమేదొ పరమంబదియే.

తా॥ ఓ అర్జునా! క్షేత్రాలలో ఉండే క్షేత్రజ్ఞుడనబడే ఆ జీవాత్మను నేనే అని తెలుసుకో. ఈ క్షేత్ర క్షేత్రజ్ఞుల జ్ఞానమే సరి అయిన జ్ఞానం అని నా అభిమతం.

15. సర్వేంద్రియగుణాభాసం సర్వేంద్రియవివర్జితమ్ ।
అసక్తం సర్వభృచ్చైవ నిర్గుణం గుణభోక్తృ చ॥

16. బహిరంతశ్చ భూతానాం అచరం చరమేవ చ।
సూక్ష్మత్వాత్తదవిజ్ఞేయం దూరస్థం చాంతికే చ తత్॥

సీ॥ ఇంద్రియ విషయము లెరిగియు, అయ్యది
వాటిని మించుచు బరగుచుండు,
ఆసక్తిరహితము అయ్యును జగతిని
ధరియించి పోషించు ధాత అదియె,
గుణములేవియు లేక గురుతరంబయ్యును
అన్నిగుణములను అనుభవించు,
సర్వభూతాలలో చక్కగాయుండును
వెలుపల లోపల వెల్లివిరిసి,

తే॥ అది చరాచరమైనదే అగును పార్థ ।
సూక్ష్మరూపాన యుండుటన్ చూడలేము
ఎంతొ దూరాన యున్నట్లు యెరుక అగును
కాని దగ్గరే యున్నట్లు కాననగును.

తా॥ ఓ అర్జునా! ఆ పరబ్రహ్మము ఇంద్రియ విషయాలు తెలిసి కూడ వాటిని అధిగమించుచుండును. జగత్తును పోషించి, ధరించే ధాత అయినా దానిపై ఆసక్తి కలిగి యుండదు. గుణరహితమైన శ్రేష్ఠమయ్యును అన్ని గుణములను అనుభవించుచుండును. సర్వభూతములలో ఉంటుంది. లోపల, బయట ప్రకాశిస్తూ ఉంటుంది. అది చరాచరమైనది. చూడలేనంత సూక్ష్మ రూపంలో యుంటుంది. ఎంతో దూరాన ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది కాని చాలదగ్గర యున్నదా అనికూడా అనిపిస్తుంది.

29. సమం పశ్యన్ హి సర్వత్ర సమవస్థిత మీశ్వరమ్ ।
న హినస్త్యాత్మనాత్మానం తతో యాతి పరాం గతిమ్ ॥

కం॥ పరమాత్మను అన్నిటిలో
సరిగా వీక్షించువాడు చక్కగ తనకున్
జరుపడు ఎన్నడు హింసను,
పరమాత్మను చేరు దాన పార్థా! తెలియన్.

తా॥ ఓ అర్జునా! పరమాత్మను సర్వత్రా సమానంగా చూడగలిగే వాడు. తనని తాను హింసించుకోడు. అందువల్ల అతను మోక్షం పొందుతాడు.

30. ప్రకృత్యైవ చ కర్మాణి క్రియమాణాని సర్వశః ।
యఃపశ్యతి తథాత్మానమకర్తారం స పశ్యతి ॥

కం॥ అరయగ ప్రకృతివల్లనె
నెరవేరును కర్మలంచు నేర్చునెవండో,
ఎరుగును తన వలనేదీ
జరగదు అని, పార్థ! జ్ఞాని చక్కగ నతడే.

తా॥ ఓ అర్జునా ప్రకృతి వల్లనే సమస్త కర్మలూ జరుగుతున్నవని తను కేవలం నిమిత్త మాత్రుడని తెలుసుకున్నవాడే నిజమైన జ్ఞాని.

14

పదునాల్గవ అధ్యాయము
గుణత్రయ విభాగ యోగము

14. యదా సత్త్వే ప్రవృద్ధే తు ప్రలయం యాతి దేహభృత్ ।
తదోత్తమవిదాం లోకానమలాన్ ప్రతిపద్యతే ॥

15. రజసి ప్రలయం గత్వా కర్మసంగిషు జాయతే ।
తథా ప్రలీనస్తమసి మూఢయోనిషు జాయతే ॥

16. కర్మణస్సుకృతస్యాహుః సాత్త్వికం నిర్మలం ఫలమ్ ।
రజసస్తు ఫలం దుఃఖమజ్ఞానం తమసః ఫలమ్ ॥

17. సత్త్వాత్సంజాయతే జ్ఞానం రజసో లోభ ఏవ చ ।
ప్రమాదమోహౌ తమసో భవతోఽజ్ఞానమేవ చ ॥

సీ॥ సత్త్వగుణపువృద్ధి జరుగగా మరణించ
జ్ఞానోత్తములు పొందు జగములొందు,
రజము పెరుగు వేళ లయమవన్ జన్మించు
ఇలను కర్మిష్ఠుల ఇండ్లలోన,
తమము హెచ్చుగుచున్న తరుణాన మరణించ
పశుపక్షులను బుట్టు పామరుడగు,
సత్త్వకర్మలచేత చక్కని సుఖములున్
జ్ఞానంబు కల్గును జగతి పార్థ!

తే॥ దేహి రజగుణోపేతుడై దిగులుచెందు,
మరియు లోభంబు అధికమై మఱచు సుఖము,
మనసు తమము పెరుగుటచే మలినపడగ
గొప్ప అజ్ఞాన మలసత్వ మొప్పుచుండు.

తా॥ సత్వగుణం ప్రవృద్ధి చెందిన సమయంలో మరణించినవాడు ఉత్తమ జ్ఞానులు పొందే పుణ్యలోకాలు పొందుతాడు. రజోగుణం ప్రబలంగా ఉన్న దశలో మృతిచెందితే కర్మలమీద ఆసక్తిగల కుటుంబంలో జన్మిస్తాడు. అలాగే తమోగుణం ప్రబలినప్పుడు చనిపోతే పామరుడుగానూ లేదా పశుపక్ష్యాదులయందు జన్మిస్తాడు. సత్వగుణ కర్మలవల్ల నిర్మల సుఖమూ, రాజస కర్మలవలన దుఃఖము తామస కర్మల వలన అజ్ఞానం కలుగుతాయి. సత్వగుణం వల్ల జ్ఞానం, రజోగుణం వల్ల లోభం, తమోగుణంవల్ల అజాగ్రత్త, మోహం, అజ్ఞానం ప్రవర్తిల్లుతాయి.

19. నాన్యం గుణేభ్యః కర్తారం యదా ద్రష్టానుపశ్యతి।
గుణేభ్యశ్చ పరం వేత్తి మద్భావం సోఽధిగచ్ఛతి ॥

ఆ॥వె॥ కర్మలన్నిటికిని కర్త గుణములనుచు,
కాదు అన్యమేది కర్త అనియు,
ఆత్మ త్రిగుణములకు అగు నతీతంబని
తెలియు జ్ఞానికెపుడు కలుగుముక్తి.

తా॥ ఓ అర్జునా! కర్మలన్నిటికీ గుణాలను తప్ప ఇతరములేవీ కర్తగా భావించక వలదు. ఈ గుణాలకు అతీతమైన పరమాత్మ తత్త్వాన్ని తెలిసిన వివేకి మోక్షం పొందుతాడు.

26. మాం చ యోఽవ్యభిచారేణ భక్తియోగేన సేవతే।
స గుణాన్సమతీత్యైతాన్బ్రహ్మ భూయాయ కల్పతే ॥

ఆ॥వె॥ స్థిరము అయిన భక్తి సేవించు భక్తుండు
మూడు గుణములిట్లు అడచి గెలుచు
ముక్తిపొందనతడు ముదమార అర్హుండు
అగుచు ముక్తిపథమునందు పార్థ!

తా॥ ఓ అర్జునా! అచంచలమైన భక్తితో నన్ను సేవించేవాడు ఈ మూడు గుణాలను అధిగమించి ముక్తికి అర్హుడవుతాడు.

15

పదునైదవ అధ్యాయము
పురుషోత్తమ ప్రాప్తి యోగము

7. మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూతః సనాతనః।
మనః షష్ఠానీన్ద్రియాణి ప్రకృతిస్థాని కర్షతి ॥

ఆ॥వె॥ నాదు అంశమదియె నయముగా జీవాత్మ
అగుచు లోకమందు అలరుచుండె
ప్రకృతి స్థితములయిన వాటి నాకర్షించు
ఇంద్రియములు, మనసు ఇంద్రతనయ!

వ్యాఖ్య॥ ఆ పురుషోత్తముడి అంశ జీవాత్మగా లోకమున ప్రతి ప్రాణియందూ అమరి యున్నది. ఇంద్రియములు, మనస్సు కూడా ప్రకృతియందు నెలకొన్నవగుటచేత జీవుడు వాటిచే బంధింపబడుచున్నాడు.

తా॥ ఓ అర్జునా! నాలోని శాశ్వతమైన ఒక అంశమే మానవలోకంలో జీవాత్మగా పరిణమించి ప్రకృతిని జ్ఞానేంద్రియాలతోను మనస్సుతోనూ ఆకర్షిస్తుంది.

8. శరీరం యదవాప్నోతి యచ్చాప్యుత్క్రామతీశ్వరః।
గృహీత్వైతాని సంయాతి వాయుర్గంధా నివాశయాత్ ॥

కం॥ పూవుల వాసన నేవిధి
ఆ వాయువు తనదు వెంట అటు కొనిపోవున్,
ఆ విధి పుట్టుచు గిట్టుచు
జీవుడు మనసేంద్రియముల చేకొని పోవున్.

తా॥ వాయువు పుష్పాల నుంచి వాసనలను తీసుకుపోయేట్లు జీవుడు శరీరాన్ని ధరించేటప్పుడు, విడిచిపెట్టేటప్పుడూ ఇంద్రియాలనూ (జ్ఞానేంద్రియాలు) మనస్సునూ వెంటబెట్టుకుపోతాడు.

12. యదాదిత్యగతం తేజో జగద్భాసయతేఽ ఖిలమ్ ।
యచ్చంద్రమసి యచ్చాగ్నౌ తత్తేజో విద్ధి మామకమ్ ॥

కంII ఈ జగతికి వెలుగిచ్చెడి
తేజము భువిలోన సూర్యదేవునిదైనన్
తేజము చంద్రునిదైనను
తేజము ఆ అగ్నిదైన తెలియుము నాదే.

తాII సూర్యుడిలో వుండి జగుత్తనంతటినీ ప్రకాశింప చేసే తేజస్సూ, చంద్రునిలో, అగ్నిలో వుండే తేజస్సూ నాదే అని తెలుసుకో.

14. అహం వైశ్వానరో భూత్వా ప్రాణినాం దేహమాశ్రితః।
ప్రాణాపానసమాయుక్తః పచామ్యన్నం చతుర్విధమ్ ॥

15. సర్వస్య చాహం హృది సన్నివిష్టో
మత్తః స్మృ తిర్ జ్ఞానమపోహనం చ।
వేదైశ్చ సర్వైరహమేవ వేద్యో
వేదాన్తకృద్వేదవిదేవ చాహమ్॥

16. ద్వావిమౌ పురుషౌ లోకే క్షరశ్చాక్షర ఏవ చ।
క్షరః సర్వాణి భూతాని కూటస్థోఽక్షర ఉచ్యతే ॥

సీII జఠరాగ్ని రూపాన జనుల కాయములందు
వైశ్వానరుండనై వెలసియుండి,
వాయువులనుగూడి బాగుగ జీర్ణంబు
అగునట్లు చేతును అన్నములను,
అన్ని ప్రాణులయందు అంతరాత్మగనుండి
కలుగచేతును జ్ఞప్తి, తెలివి, మఱపు
వేదాంతకర్తయున్ వేదజ్ఞుడను నేను
వేదముల్ తెలిపెడి వేల్పునేను,

ఆIIవెII క్షరుడు అక్షరుడను పురుష లిద్దరు భువిన్,
అంతరాత్మ యొకడె అక్షరుండు,
క్షయమునందునట్టి సర్వభూతములనన్
అక్షరుడు యనెదురయ్య! ధరణియందు.

తాII వైశ్వానరుడు అనే జఠరాగ్ని రూపంతో సకల ప్రాణుల శరీరాలలోనూ వుండి ప్రాణ అపానవాయువులతో కలిసి ఆహారం జీర్ణం చేస్తున్నాను. సర్వప్రాణుల హృదయాలలో వున్న నావల్లనే జ్ఞాపకం, జ్ఞానం, మరపు, కలుగుతున్నాయి. వేదాలకు వేత్తను నేనే. వేదాంతాలకు కర్తనూ, వేదములను ఎరిగిన వాణ్ణీ నేనే. ఈ లోకంలో క్షరుడు, అక్షరుడని ఇద్దరు పురుషులున్నారు. నశించేవారంతా క్షరులు. మార్పులేని జీవుడు మాత్రం అక్షరుడని తెలుసుకొనుము.

18. యస్మాత్ క్షరమతీతోఽహమక్షరాదపి చోత్తమః ।
అతోఽ స్మి లోకే వేదే చ ప్రథితః పురుషోత్తమః॥

కంII క్షరుడిని మించినవాడిని,
మరియును అక్షరునికంటె మాన్యుడనైతిన్,
గరిమను వేదములందున
పురుషోత్తముడంచు పేరుపొందితి ననఘా!

తాII నేను క్షరుణ్ణి మించిన వాడిని, అక్షరుడి కంటే ఉత్తముడినీ కావడం వల్ల లోకంలోనూ వేదాలలోనూ నేను పురుషోత్తముడిగా ప్రసిద్ధి పొందాను.

16

పదునారవ అధ్యాయము
దైవాసుర సంపద్విభాగ యోగము

5. దైవీ సంపద్విమోక్షాయ నిబంధాయాసురీ మతా।
మాశుచ స్సంపదం దైవీమభిజాతోఽసి పాండవ ॥

కం॥ దైవీసంపదచేతను
కోవిద! మోక్షమ్ము, నసురగుణ సంపదచే
జీవికి కలుగును బంధము,
దైవీసంపదను జన్మదాల్చితివి ధరన్.

తా॥ దైవ సంపద మూలంగా మోక్షమూ, అసుర సంపదవల్ల సంసార బంధమూ కలుగుతాయి. అర్జునా! నీవు దైవ సంపదలోనే జన్మించావు. కనుక విచారించనక్కరలేదు.

10. కామమాశ్రిత్య దుష్పూరం దమ్భమానమదాన్వితాః।
మోహాద్గృహీత్వాఽసద్గ్రాహాన్ప్రవర్తన్తేఽశుచివ్రతాః ॥

ఆ॥వె॥ మిథ్యవాదనముల, మితిలేని కోర్కెలన్,
దురభిమాన దంభ దుర్గుణముల,
అశుచిపరులు వారలవివేకులగుచును,
అసుర వంశ జన్మలంది రనఘ!

తా॥ నాస్తికులు తీరు తెన్నూలేని కోరికలతో ఆడంబరం, గర్వం దురభిమానమనే దుర్గుణాలతో అవివేకం వల్ల దుష్ట భావాలతో దురాచారులై తిరుగుతారు.

11. చిన్తామపరిమేయాం చ ప్రలయాన్తాముపాశ్రితాః।
కామోపభోగపరమా ఏతావదితి నిశ్చితాః ॥

12. ఆశాపాశశతైర్బద్ధాః కామక్రోధపరాయణాః
ఈహన్తే కామభోగార్థమన్యాయేనార్థసంచయాన్ ॥

ఉ॥ కాలుని చేరుదాక తమ కామపుచింతల భోగలాలసన్
కాలము నిండుగా అదియె కాగల కార్యము అంచునమ్మి,
ఆ లాలస ఆశపాశమున లావుగ చిక్కుచు, కామ క్రోధముల్
మేలుగహెచ్చి, సంపదలు మెండుగ ఆర్జన చేతురర్జునా।

వ్యాఖ్య: అజ్ఞానములో వారు అంతా తమవల్లే జరిగిందని భగవంతుడెవడూ లేడని తామే ఉన్నతులమని చాటుకుంటారు. రావణాసురాది రాక్షసుల గుణాలతో పోల్చి చూడండి.

తా॥ నాస్తికులు మృతి చెందే వరకూ మితిలేని వాంఛలతో, కామభోగాలనుభవించడమే ధ్యేయంగా భావించి అంతకు మించిందేమీ లేదని నమ్ముతారు. అందుచేత ఆశాపాశాలలో చిక్కి కామక్రోధాలకు లొంగి సుఖాలకోసం అక్రమంగా ధనార్జన చేస్తారు.

18. అహంకారం బలం దర్పం కామం క్రోధం చ సంశ్రితాః।
మామాత్మ పరదేహేషు ప్రద్విషన్తోఽభ్యసూయకాః॥

ఆ.వె॥ అహము, బలము, కామ, మత్యంత గర్వంబు
ఈసు, క్రోధములని హెచ్చినరులు
ఆత్మరూపుడగుచు నందరిలోనున్న
నన్ను ద్వేషబుద్ధి నెన్నలేరు

తా॥ అహం బలగర్వం, కామ క్రోధం వల్ల కలిగిన అసూయతో వీరు తమ మేనిలోనూ ఇతరుల మేనిలోనూ ఉన్న ఆత్మ రూపుడ నైన నన్ను కూడ ద్వేషిస్తారు.

17

పదునేడవ అధ్యాయము
శ్రద్ధాత్రయ విభాగ యోగము

3. సత్త్వానురూప సర్వస్య శ్రద్ధా భవతి భారత।
శ్రద్ధామయోఽయం పురుషో యో యచ్ఛ్రద్ధస్స ఏవ సః ॥

ఉ॥ శ్రద్ధను పొందు మానవుడు సత్త్వమువల్ల జనించురీతి, ఏ
శ్రద్ధయులేని వాడు నరజాతిని యుండడు, అంతెకాక ఆ
శ్రద్ధయు ఎట్టిదై మనునొ చక్కగ నాతడు అట్టివాడెయౌ
శ్రద్ధకు మారు రూపగుచు సర్వము నేర్వుముదీటు నర్జునా!

తా॥ ఓ అర్జునా! మానవులందరికీ వారి వారి స్వభావాన్ని బట్టి శ్రద్ధ కలుగుతుంది. శ్రద్ధలేని వాడంటూ ఉండడు. ఎవడికి ఎలాంటి శ్రద్ధ ఉంటుందో వాడు అలాంటి వాడే అవుతాడు.

4. యజన్తే సాత్త్వికా దేవాన్ యక్షరక్షాంసి రాజసాః।
ప్రేతాన్భూతగణాంశ్చాన్యే యజన్తే తామసా జనాః॥

ఉ॥ పూజలచేత సాత్త్వికులు పుణ్యులు కొల్తురు వేల్పులందరన్
రాజసులట్లె కొల్చెదరు రాక్షసులన్ పలు యక్షకోటులన్
పూజలచేత, ప్రేతముల భూతములన్నిటి కొల్తురీభువిన్
పూజలతోడి తామసులు పొందగ నీచపు ఈప్సితమ్ములన్.

తా॥ ఓ అర్జునా! సాత్వికులు దేవతలనూ, రాజసులు యక్ష రాక్షసులను, తామసులు భూతప్రేతాది దుష్ట శక్తులనూ పూజిస్తారు.

5. అశాస్త్రవిహితం ఘోరం తప్యన్తే యే తపో జనాః।
దమ్భాహంకారసంయుక్తాః కామరాగబలాన్వితాః॥

6. కర్శయన్తః శరీరస్థం భూతగ్రామమచేతసః।
మాం చైవాన్తశ్శరీరస్థం తాన్విద్ధ్యాసురనిశ్చయాన్॥

ఉ॥ వీడుచు శాస్త్రధర్మములు వీరలు ఘోరతపమ్ము చేయుచున్
వీడరు దంభదర్పములు, వీరల మేనుల నంతరాత్మగా
యుండెడి నన్నుగూడ శమ మొందక కృంగగచేతురావిధిన్,
పాండవ మధ్యమా! వినుము పాయరు రాక్షసబుద్ధి మూర్ఖులై.

తా॥ ఓ అర్జునా! శాస్త్ర విరుద్ధంగా ఘోర తపస్సులు చేస్తూ అవివేకంతో తమ శరీరంలోని పంచ భూతాలనే కాకుండా అంతరాత్మగా వున్న నన్నుకూడా పీడించే ఆడంబరులూ అహంకారులూ కామ బలగర్వితులూ అసుర స్వభావం కలిగిన వాళ్ళని తెలుసుకొనుము.

18

పదునెనిమిదవ అధ్యాయము
మోక్ష సన్యాస యోగము

2. శ్రీభగవానువాచ
కామ్యానాం కర్మణాం న్యాసం సన్న్యాసం కవయో విదుః।
సర్వకర్మఫలత్యాగం ప్రాహుస్త్యాగం విచక్షణాః ॥

కం॥ వీడుట ఫలమిడు కర్మల
పాడిగ సన్యాసమంచు పండితులనగా,
క్రీడీ! అందురు ఫలములు
వీడుటయే త్యాగమని వివేకులు ధాత్రిన్.

తా॥ ఓ అర్జునా ఫలాన్నిచ్చే కర్మత్యాగమే సన్యాసమని కొందరి అభిప్రాయము. సమస్త కర్మల ఫలితమును వదలుటయే త్యాగమని కొందరి అభిప్రాయము.

13. పంచైతాని మహాబాహో కారణాని నిబోధ మే ।
సాంఖ్యే కృతాంతే ప్రోక్తాని సిద్ధయే సర్వకర్మణామ్ ॥

14. అధిష్ఠానం తథా కర్తా కరణం చ పృథగ్విధమ్ ।
వివిధాశ్చ పృథక్చేష్టా దైవం చైవాత్ర పంచమమ్ ॥

15. శరీరవాఙ్మనోభిర్యత్కర్మ ప్రారభతే నరః ।
న్యాయ్యం వా విపరీతం వా పంచైతే తస్య హేతవః ॥

సీ॥ సర్వ కర్మ లిలను జరుగుటకును నైదు
కారణమ్ములనుచు ఎఱుకపరచె
సాంఖ్యశాస్త్రమటుల సవ్యసాచి! వినుము
వాటిని వివరించువాడ నీకు
జీవుడు, దేహము, దైవ, మింద్రియములు,
అవి నిర్వహించెడి అన్ని పనులు,
వీనిలో దైవమే విధియని అందురు
పూర్వకర్మ వలన పొందు ఫలము,

ఆ॥వె॥ మనిషి తనువు చేత, మనసు, వాక్కుల చేత
న్యాయమైనవైన,అవనివైన
కార్యములు మొదలిడ కారణమ్ములవియె
తెలియుమయ్య పార్థ! దీనినెల్ల.

తా॥1 కర్మలు ఏవి అయినా జరుగుటకు ఐదు కారణము లున్నవని సాంఖ్యశాస్త్రము వివరించి చెప్పుచున్నది. కర్మలన్నిటికీ శరీరం, జీవాత్మ, ఇంద్రియాలు, వాటి వేర్వేరు వ్యాపారాలు, దైవం ఈ అయిదూ కారణములని తెలుసుకొనుము. మానవుడు శరీరం వాక్కు మనసులతో మంచి పనికానీ, చెడ్డపనికానీ ఆరంభించడానికి కారణాలు ఈ అయిదే సుమా.

47. శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మాత్స్వనుష్ఠితాత్ ।
స్వభావనియతం కర్మ కుర్వన్నాప్నోతి కిల్బిషమ్ ॥

ఉ॥ బాగుగ ఆచరించు పెఱవారల ధర్మము కంటె ఈ భువిని
ఏగుణమైనలేని తను యెంచిన ధర్మమె కొంచెమైననున్
బాగవు ధర్మమంచనెద పార్థ! అదేమన ఆ స్వధర్మమే
వీగక చేయువాని కిడు వేగమె పాపవిముక్తి నింపుగన్

తా॥ ఓ అర్జునా! బాగా ఆచరించబడిన పరధర్మం కంటే గుణంలేనిదిగా కనిపించే స్వధర్మమే మంచిది. స్వధర్మ పరుడికి పాపం అంటదు.

48. సహజం కర్మ కౌంతేయ సదోషమపి న త్యజేత్ ।
సర్వారంభా హి దోషేణ ధూమేనాగ్నిరివావృతాః ॥

ఉ॥ నిర్మలమూర్తివై వినుము, నిప్పును కమ్మిన ధూమ మట్లు ఈ
కర్మల నావరించుకొని కమ్ముచు నుండును దోషమందుచే
కర్మల యందు దోషమును కాంచిన నైనను, కర్మలెన్నడున్
ధర్మము కాదు వీడగను, ధాత్రి నెరుంగుము పాండునందనా!

తా॥ ఓ అర్జునా! నిప్పును కమ్మిన పొగవలె కర్మలన్నిటినీ ఏదో ఒక దోషం ఆవరించి వుంటుంది. అందువల్ల ఏదైనా దోషమున్నా స్వధర్మం ఆదేశించే కర్మలను వదలరాదు.

57. చేతసా సర్వకర్మాణి మయి సన్న్యస్య మత్పరః ।
బుద్ధియోగముపాశ్రిత్య మచ్చిత్తః సతతం భవ ॥

ఆ॥వె॥ కర్మలన్ని నాకు కడు ప్రీతి నర్పించి
బుద్ధియోగమున్ను పూనియుండి
పరమగతిగ నెంచి మనసు నాపై నిల్పి
నన్ను ఆశ్రయించు నయముమీర.

తా॥ హృదయపూర్వకంగా అన్ని కర్మలూ నాకే అర్పించి, నన్నే పరమగతిగ భావించి, ధ్యానయోగాన్ని అవలంభించి, నీమనసును నిరంతరం నామీదే లగ్నం చెయ్యి.

58. మచ్చిత్తః సర్వదుర్గాణి మత్ప్రసాదాత్తరిష్యసి ।
అథ చేత్త్వమహంకారాన్న శ్రోష్యసి వినంక్ష్యసి ॥

ఆ॥వె॥ నన్ను మదినియుంచి నా అనుగ్రహమున
భవజలధిని దాటి పరగగలవు
నీవు గర్వమెక్కి చెవిబెట్టకుండిన
భ్రష్టుడగుదువయ్య పార్థ! నిజము.

తా॥ ఓ అర్జునా నామీద మనసు నిలిపితే నా అనుగ్రహంవల్ల సంసార బంధాలను అతిక్రమించగలవు. అలాకాకుండా అహంకారంతో నా ఈ ఉపదేశాన్ని పెడచెవిని పెడితే నీవే చెడిపోతావు.

59. యదహంకారమాశ్రిత్య న యోత్స్య ఇతి మన్యసే।
మిథ్యైష వ్యవసాయస్తే ప్రకృతిస్త్వాం నియోక్ష్యతి ॥

కం॥ ఈయెడ నహంకరించుచు
చేయను యుద్ధమ్మనంచు చింతించిననూ,
నీ యోచన సిద్ధింపదు
నీ యా గుణమనికి నిన్ను నియమించు సుమా!

తా॥ ఓ అర్జునా! ఒకవేళ అహంకారం చేత నువ్వు యుద్ధం చేయనని తలచినా అది ఫలించదు. ఎందుకంటే నీ స్వభావమే నీచేత యుద్ధం చేయించి తీరుతుంది.

61. ఈశ్వరః సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జున తిష్ఠతి ।
భ్రామయన్ సర్వభూతాని యంత్రారూఢాని మాయయా॥

కం॥ పరమేశ్వరుడీ ధాత్రిని
మరబొమ్మల రూపులైన మనుజుల మదిలో
స్థిరముగ మాయతొ నెలకొని
నరులను భ్రమలోన ముంచి నర్తిలచేయున్.

తా॥ ఓ అర్జునా! సర్వేశ్వరుడు సమస్త ప్రాణుల హృదయాలలోనూ విలసిల్లుతూ తన మాయతో సర్వ భూతాలను కీలు బొమ్మలుగా ఆడిస్తున్నాడు.

62. తమేవ శరణం గచ్ఛ సర్వభావేన భారత ।
తత్ప్రసాదాత్పరాం శాన్తిం స్థానం ప్రాప్స్యసి శాశ్వతమ్॥

కం॥ ఈశ్వరునే శరణందుము
ఈశ్వరుడే పరమశాంతి ఇచ్చును దయతో
ఐశ్వర్యమ్మును పొందుచు
శాశ్వతమగు మోక్షమందజాలుదు వనఘా!

తా॥ ఓ అర్జునా! అన్ని విధాలా ఆ ఈశ్వరుడినే శరణువేడు. ఆయన దయవల్ల పరమశాంతినీ శాశ్వతమైన మోక్షాన్ని పొందుతావు.

65. మన్మనా భవ మద్భక్తో మద్యాజీ మాం నమస్కురు ।
మామేవైష్యసి సత్యం తే ప్రతిజానే ప్రియోఽసి మే ॥

66. సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ ।
అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మా శుచః॥

67. ఇదం తే నాతపస్కాయ నాభక్తాయ కదాచన ।
న చాశుశ్రూషవే వాచ్యం న చ మాం యోఽభ్యసూయతి॥

68. య ఇమం పరమం గుహ్యం మద్భక్తేష్వభిధాస్యతి ।
భక్తిం మయి పరాం కృత్వా మామేవైష్యత్యసంశయః॥

సీ॥ నా మీద మనసుంచి నను భక్తి పూజించి
వందనంబును చేసి పొందగలవు,
ప్రతినపూని చెబుదు పరమహితుడవౌట
నిజమయ్య! నామాట నీవు వినుము,
ధర్మములన్నియున్ త్యజియించి శరణొంద
పాపముక్తునిచేతు, భయమువలదు

ఇటు నీకు బోధించు ఈ గీత నెన్నడు
నా తపమును వీడు నాస్తికునకు,
నను దూరువానికిన్, విన శ్రద్ధలేకున్న
వానికి నేర్పగ పాడికాదు

తే॥ పరమ గోప్యమౌ ఈ గీత పరమ భక్తి
నాదు భక్తుల మదియందు పదిలపఱచు
నట్లు నేర్పించు మనుజుడు అనఘ! నన్నె
పొందితీరును సందేహమొందవలదు.

తా॥ ఓ అర్జునా! నామీద మనసు లగ్నంచేసి నన్ను భక్తితో ప్రార్థించి నమస్కరిస్తే తప్పక నా కరుణ పొందగలవు. నీవు నాకు ఆప్తుడవగుటచే నీకు చెబుతున్నాను నిను. భయపడకు. అన్ని ధర్మాలను విడిచి నన్ను శరణు కోరితే నీకు పాప విముక్తి నిస్తాను. ఈమాట ప్రతిజ్ఞచేసి చెబుతున్నాను. అయితే ఒక్కమాట. నాస్తికులతోను, వితండవాదులతోను ఈ గీతను గురించి వాదించకు. నన్ను నిందించేవారితోను

శ్రద్ధలేనివారితోను దీన్ని ప్రస్తావించకు. ఈగీత అతి గోప్యముగా నుంచి నా భక్తులికి మనస్ఫూర్తిగా నేర్పించు సజ్జనులు నన్ను తప్పక చేరుకుంటారు. ఇది నిజం.

78. యత్ర యోగేశ్వరః కృష్ణో యత్ర పార్థో ధనుర్ధరః ।
తత్ర శ్రీర్విజయో భూతిః, ధ్రువా నీతిర్మతిర్మమ ॥

మ॥ విను యోగేశ్వరుడైన కృష్ణుడును, తాన్ విల్లంబుతో పార్థుడున్
ఘనులై యెచ్చట నుందురో శుభములున్ కానంబడున్అద్దరిన్,
ఎనలేకుండగ సంపదల్, విజయముల్, ఇంపైన ఐశ్వర్యముల్
మనగా సుస్థిరనీతి నిశ్చయము నా మాటిట్లు పృథ్వీశ్వరా!

తా॥ ఓ ధృతరాష్ట్ర భూపతీ! యోగీశ్వరుడైన శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ గాండీవ ధారియైన అర్జునుడు ఎక్కడ రక్షగా వుంటారో అక్కడ అన్ని శుభములు కలుగుతాయి. సంపదలు విజయములు చక్కటి ఐశ్వర్యములు లభిస్తాయి. నీతి సుస్థిరంగా వుంటుంది.

ఇది శ్రీకృష్ణార్జున సంవాద రూపమగు

శ్రీమద్భగవద్గీతలోని

మోక్షసన్యాస యోగమను

పదునెనిమిదవ అధ్యాయము

సంపూర్ణము.

హరిః ఓం తత్సత్

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

సర్వం శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు

గీతా మంగళ హారతి

జయతు జయతు గీతా కృష్ణవక్త్రప్రభూతా
జయతు జయతు గీతా సర్వలోకైకమాతా
జయతు జయతు గీతా దైవ సంపత్ప్రపూతా
జయతు జయతు గీతా విశ్వశాంతిప్రసూతా॥

శ్రీకృష్ణుని ముఖారవిందము నుండి ఆవిర్భవించినదియు, సర్వ జగజ్జననియు, భక్తిని ముక్తినిగూడ నొసంగునదియు, ప్రపంచమున శాంతిని నెలకొల్పునదియునగు గీతకు జయమగు గాక!

మంగళం శ్రీకురుక్షేత్రరణక్షోణీ విహారిణే
పార్థసారథిరూపాయ గీతాచార్యాయ మంగళమ్॥

కురుక్షేత్ర రణరంగమున విహరించువాడును,
అర్జునిని రథసారథియు గీతాచార్యుడు
నగు శ్రీకృష్ణమూర్తికి మంగళమగుగాక!

